

חשבי"ן

מהר"ם ז"ל רגיל לעולם לליל שבת לאכול עם שקיעת החמה ואינו מאתין ממש עד הלילה : וגם אינו אוכל מיד כשנאמרים מצית הכנסת בעוד היום גדול כמו שרגילין לעשות בנשואין כשהולכין לבית הכנסת בעוד היום גדול . אלא אוכל עם שקיעת החמה : ואפילו כשהוא מתענה אוכל עם שקיעת החמה . כי אפילו זה קרוי השלמה מה שאומר בפרק בכל מערבין (דף מא) מתענה ומשלים . כי כן הפירוש . משלים עד לאחר בית הכנסת ובלבד שלא יאכל בעוד היום גדול : אבל כשהוא מתענה חשניה חלוס בערב שבת מתענה עד לאח הכוכבים דכיון שהר"ח חמור כל כך . עד שמתענה חשניה חלוס אפילו בשבת לכתחילה כל שכן אם התחיל להתענות בע"ש שר"י להמתין עד לאח הכוכבים . כי מי סליק לעילא :

הג"ה

מיהו נראה אם הוא בין השמשות והחפלה כבר ערבית ללא הוא עדיף חשניה חלוס מתעניו' הכחובים ואף על גב דאמרינן מתענה ומשלים רוצה לומר משלים אם ירצה אבל לא ישלים אם לא ירצה כדעבד רבי עובדא בעשרה בטבת שחל להיות בע"ש וטעם חזשיל : בפיר' רבינו אלחנן דאפילו חשניה רשות מתענה עד לאח הכוכבים , והא דאמרינן (חשנית דף יב) כל חשנית שלא שקעה עליו חמה אינו חשנית דמשמע הא שקע שרי אפי' קודם לאח הכוכבים , לאו מילתא היא דשקעה דהסם היינו גמר שקיעה דהוא לאח הכוכבים דחרי גווי שקיעות ננהו דכפי' בחו"ט ואף על גב דבט' באב איכא למאן דאמר בין השמשות שלו בכניסתו שרי עיולי מאפוקי יומא : לענין ט' באב פסקו' בפרק מקום שנהגו (דף נד) דט' באב בין השמשות שלו אסור משמע בין בכניסה בין ביציאה לפיכך לריך להזהר אדם שלא יאכל בערב ט' באב משעה ששקעה החמה עכ"ל

א ואומר שאפילו בחול מי שמתענה שאינו לריך להתענות עד לאח הכוכבים לבד מאותם חשניות שבתורה ובתענות חלוס : וראיה כחובה בספר פנחס פנחס : אנשי משמר ואנשי מעמד היו מתענים ולא משלימין (חשנית דף יב) לפי דללעוריה נפשיה קא מכווני והא אלטערו אף כאן ללעורי נפשיה קא מכוון והא אלטער :

ב ואומר לאסחו בכל ערב שבת הפרשת חלה הדליקי את הנר ושים בצד של חלב שמן כי אומר שאסור לישב אלל נר של חלב אפילו מחוץ בלא שמן :

וראה פ"א שלא היה לו שמן לתת בחוכו והחט אגוז לחוכו : ואינו אומר עשרת לפי שמעמד אינו נוהג בחוזה לארץ : וערבת גם אינו אומר לפי שהוא בעלמו מערב עירובי חרות :

ג ואומר שמוחר להדליק הנר בערב שבת צדיח ולאכול בחלר או באיזה מקום שירצה יואמר שאביו הרצי ברוך אמר לו שרבינו שמחה משפירא היה רגיל לעשות כן בקיץ להדליק הנר בביתו ולאכול בחלר :

הג"ה

הגה"ה מיהו היינו דוקא בארץ אשכנ"ז שאוכלים מצעוד יום כל כך אבל כבר פירשו כל גדולי ארפת שאין אוכלים מצעוד יום כל כך, וברא מרינן ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר ולפי זה אין לאכול אלא במקום הנר ועוד סמך למונהג מדאמרינן הדלקת נר בשבת חובה משום שלום בית ואם היה מותר להקדים כל כך ולאכול מצעוד היום גדול מה לורך שלום בית יש כאן. עכ"ל

ד ואומר שאין לריך להבהב הפתינה לא בערב שבת ולא בערב יום טוב דאין הלכה כרבי אליעזר דאמר בפרק צמח מדליקין (דף כת) פתילת הבגד וכו', אלא הלכה כרבי עקיבא וכו' :

ד ואומר דכשנפול נר או פתילה על השולחן כליל שבת. החלמוד שלנו (שבת דף קב) מתיר לנער השולחן ואם כבהה כבהה : ואף על פי שצירושלמי אוסר אם לא שכבהה כבר אין הביטול לן כחלמוד דידן וגד הירושלמי

הג"ה ומיהו טוב לזוהר שלא לעשות כי אם על יד מי שאיתו שומר שבת :

ו ואומר אוחס הבחורים ההולכי' ללמוד ממקום למקום שלא אלל כשותיה' שצריכי' להדליק בערב שבת נר ולברך עליו משום דהדלקת נר בשבת חובה משום שלום בית, פי' שלא יכשל בעץ או באבן או בשום דבר, אבל מי שהוא אלל אשחו בעיר אינו צריך להדליק בחדרו מפני שאשחו מברכת בשבילו : **זמרה"ם** ז"ל היה עושה שחי פתילות בשב' אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמור : **ח ואומר** כשמדליקין הנר בע"ש יכול להחנות שאין מקבלין עליהם שבת עדיין עד שיתחיל ש"ס להחפול הפילת ערבית :

ט ואומר שאכור ליתן כלי כליל שבת חתח הנר כדי לקבל שמן המוטף מן הנר ומבטל כלי מהיכנו. אבל מותר לתת אותו מצעוד יום ואכור' לטלטלו משם :

י ואומר שמוחר מצעוד יום לתת מים בנר כי כן המסקנ' בתוספתו' כל מה שעושים מצעוד יום אין צו משום גרם כיבוי :

יא ואומר שאם חרבה הגויה ליתן שמן בנר כליל שבת שמוחר לישראל למחות על ידה כדאיתא במסכת שבת (דף קכב) אין אומרים לגוי כבה ואל תכבה וה"פ אין צריך לומר לגוי אל תכבה אבל אם רוצה ישראל יכול לומר אל תכבה :

יב ואומר שצריך למחות לעבדו ולשפחתו גוי' שלא להדליק את הנר בשבת בשבילו. ואם ידליקו שאכור להשתמש לאורו כדאיתא בפרק כל כתבי (דף קכב) נכרי שהדליק נר בשבת אם בשביל עצמו מותר לישראל להשתמש לאורו ואם בשביל הישראל אכור להשתמש לאורו :

הג"ה

מיהו הירושלמי אומר (שבת טו) דאין מטריחין אדם ללאת מביהו אם הדליק הגוי מדעתו בשביל הישראל : עכ"ל :

חשב"ץ

יג ואומר שאכור ליקח הפמו"ט או המנורה שמדליקין עליה גר של שעה • מעל השולחן בשבת שק"ית וה"ה בנייה ואפילו אם שם עליה כבר מבטוח יום כי לא אמרו כבר אנא למה בשבת :

יד נראה דהא דאמרין (לעיל סי' ח) כשמדליקין הגר בע"ש יכול להחמו' היינו דוקא לבני הבית , אבל האשה עלמה המדלקת אכור לה לעשות שום מלאכה אחר שהדליקה , לכיוון שזכרה על הגר אין לך קבלה גדולה מזו , ואין מעיל להחמות : וכן איתא בפסקים דרבינו יודא :

(טו) **מהר"ם** ז"ל היה רגיל לטול ידיו אחר קדוש לעולם , וכן בשבת וי"ט לעולם נוטל ידיו בבקר אחר ב"פ הגפן , כי סבור ליה שמזיגת כוס הויא הפסק כדאיתא בברכות (דף כ"א) מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין ידיו : הג"ה , מיהו בערבי פתחים מוכח דנא לריך גבי ההוא דקאמ' דאיכא דהוי חביבא עליה רפתא ויקדש אריפתא , עכ"ל :

יו תשבץ שחו לפניו יין בין השמשות בשבת ולא מיחה בידו :

הג"ה •

מיהו זה ודאי אכור : דאי בין השמשות של ע"ש קודם קידוש • אכור : ואי בשל מולאי שבת • אכור לשתי' יין עד אחר הבדלה : ואם בין מנחה למעריב • אף על פי שנהגו לשחות מים כמו אדם שאין לו קיובים שמהו באוהה סכה • מכל מקום יין אכור לשחות לעולם בין השמשות כיון שהוא הפק לילה של מולאי שבת לאכור • לשתי' יין קודם הבדלה : עכ"ל :

יז ואומר מי שהגח בע"ש פירות בתנור של בית התורף ללנות • רק שיהיה קודם תפלת המעריב • מותר ליקח אותם מן התנור מתי שיראה • לפי שנאכלין ח"י :

חסד ליל שבת : אהל דיני שבת

יח מהר"ם ז"ל כשהיי' בולע בשבת ברכת המול"י • נוטל הב' לחמי' בנ' ידיו ואינו חושך כ"א חתיכה אחת , וחתיכה קודם שיברך ברכת המולאי וחושך חתיכה גדולה שיעור אכילה • ומביא ראיה ממ"כ שבת פ' כל כחבי' (דף קיז) רב כהנא נקיט פיתא בנ' ידיו ובלע אכונא שירותא : ואינו חורך כל כך הלחם בעומק שאם יחזיק הלחם בקטן שיהא הגדול עול' עמו • ומביא ראיה מפ"ר העור והר טב (דף קנז) מחלוקת דרבי מאיר ורבי שמעון • בזמן שהוא אוחז בקטן ואין הגדל עולה עמו אם הוא כפרוס • רבי מאיר אומר שהוא כמוהו (פי' שאינו כפרוס) ור' שמעון אומר שאינו כמוהו • (פי' שהוא ככרוס) • ור' מאיר ור' שמעון הלכה כר' שמעון אם כן הוא חושך כל כך בטומק שאם יחזיק בקטן ולא יראה הגדול עולה עמו הוי כפרוס ואינו יכול לבצוע עליו בשבת :

הג"ה

ומיהו יש נוהגין שלא לבצוע כלל עד לאחר הברכה שמא תפול פרוסה ממנו עכ"ל : ב"הר"ם

יט מדרים ז"ל היה רגיל לבצוע בסעודה ג' צב' לחמים • אמנם אינו רגיל לבדך בפ"ה קודם צרכת המוליד בסעודה ג' : וכן מובח בערבי פסחים (דף קו) אין לי אלא צלילה פיר' שמצדך על הים : ביום מניין הלמוד לומר את יום , ועיכ הוא אומר שמשא היום ללילה מה צלילה אינו צריך לבדך כ"א פעם אחת אף ביום אינו צריך לבדך כ"א פעם אחת :

הג"ה

מיהו נהגו העולם לבצוע לעולם בלחם אחד שלם • פכ"ל :
כ מדרים ז"ל כשהוא מאחר בשבת מלאכול סעודה ג' עד סמוך למנחה קטנה , אז מחפלו הפילה המנחה ואחר כך אוכל סעודה ג' ואינו חובה לעשות כן : אמנם הוא רגיל לעשות כן • כי הביא ליה סעודה קטנה סמוך למנחה קטנה כמו סעודה גדולה סמוך למנחה גדולה :

הג"ה

מיהו צחוק' ר"י פסק דבעודה קטנה סמוך למנחה קטנה שריא : וכשזוהין צביח הכנסת צחקר עד לאחר מנחה גדולה • יש רוצה לומר שאכור לאכול סעודת שחרית עד שהפלו חפילת המנחה , משום דבערי לסעודה של שבת שחרית , קרויה סעודה גדולה וקיימא לן דבעודה גדולה סמוך למנחה גדולה אסור • וזה אינו לסעודה גדולה לא מקרי אלא כגון של חופה ושל צדיק מילה כדפי' רבו' ברוך בצפר התרומ' : ועוד יש טועים לומר כשזוהים בשבת או צי"ט • בחפילת שחרית עד לאחר שש שעות שיש להפלו מנחה קודם למוסף , כדאמרי' היו לפניו ב' הפילות , אחת של מוסף , ואחת של מנחה מהפלו של מנחה , ואח"כ של מוסף ומוכיח בירושלמי דמיירי נמי במנחה גדולה , מיהו שגגה היא צידס , כדפי' הרי"ר אליאב כהן דהיה דהיו לפניו שתי הפלות וכו' • מיירי באדם שמוטל עליו להפלו מנחה מיד כגון הרוצה ליכנס לסעודה גדולה לצל דבעודה קטנה כגון בשבת שחרית כדפרי' דאפילו בלא מוסף אין מוטל עליו הפלת המנחה עד אחר סעודה הלכך הפילת מוסף קודמת • ואחר כך יאכל , ואחר כך יתפלל מנחה בשעה ומהאי טעמא כשזוהין צי"כ בחפילת מנחה עד לאחר שש שעות ומנחה מתפללין לעולם הפלת המוספין , פכ"ל :

כא ובהורה כשהימים קלרים אז היה אוכל סעודה ג' מיד אחר צרכת המזון • כי כבר עברה מנחה גדולה •

כב מדרים היה רגיל לבצוע בסעודה ג' צב' לחמים (כן לעיל סי' יט) כי אמר שכך כחז הרמב"ם ז"ל לפי שיש ג' פעמים בפסוק היום : ואומר שהיה אדם צריך לכל הנחות לחם אחד שלם דכך מוכיח במכילה ביום ו' ירד להם ב' עומרי' לכל אחד ואחד ומעומר אחד עשו ב' לחמים : הרי לב' עומרים ד' לחמים , אחד אכלו בע"ש צבקר , והשני בליל שבת , והשלישי בצקר , והרביעי לסעודה ג' :

בשחל

תשביץ

כג כשחר י"ד בניסן להיות בשבת, היה מהר"ם אוכל בעודה ג' על שולחנו
בבקר ולערב אוכל פירות, כי שמא לא ילא במה שאכל
בעודה ג' בבקר קודם מנחה גדולה לפי"ת שפיר' סעודה ג' אינה אלא לאחר
מנחה גדולה כדלית' במסכת שבת (דף קיח) קערות שאכל בהם ערבית ידחקן
שחרית, שחרית ידחקן במנחה:

ושמא ילא במה שאכל בעודה ג' בבקר שאמר משם דורו הרבי נחן שאמר לו שיש
בחרגוס ירושלמי של זה הפסוק אכליהו היום ג' פעמי' היום מן הדין אנא ידע דבר
ישראל חייב למיכל ג' בעודה שבת חד' ברמשא וחד' בלפרא וחד' בערבית א"כ
לאפסוקי ולברוכי בין מיכלא למיכלא:

ג"ה ונהגו העולם לעשות בעודה ג' במנחה בי"ד בניסן שחל להיות בשבת בפירות
ואינו יולא באותה של שחרית. ובשאר שבתות לריד לבעוד בעודה ג' אחר
מנחה גדולה. ולא להפסיק בעודה של שחרית: עכ"ל.

כד ואומר שריד אדם לעשות בעודה ג' כשחל י"ד בניסן להיות
בשבת קודם זמן מנחה קטנה. כדי שיאכל מלה לתיאבון בלילה: ורבינו חס היה
מלריך לעשות מלה עשירה שגילשה בני ב"ים. כשחל להיות י"ד בניסן בשבת כדי
לעשות בה בעודה ג': אבל מהר"ם ז"ל אינו רוצה ללוש בב"ים. לפי שאילו לר"ש
עיבה הגילשה בב"ים אם יכולי' לאכול דפסח ולא אמר בה לא אסור ולא הישר.
אסור לא אמר בה לפי שמי פירות אין מחמיצין. היתה לא אמ' בה לפי שפסח'
במי ב"ים. לכך אמ' מהר"ם שטוב להחוט חפוחים או אגבים וללוש במימיהם וכן
הוא רגיל לעשות:

כה ואומר ר' יחזק בעל החוטם דבעוד ג' בשבת. אדם יולא במיני חרגומא:
כו במדרש יש כשאלם יושב על שולחנו ומקדש. בא מלאך ואומר לו כסחר
עונך וחטאתך חכופר. ויש לפרש הטעם מה שייד לומר כסחר עונך
וחטאתך חכופר על הקדוש. כי קיימא לן כל היודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו
עבר בואם לא יגיד ונשא עונו: כ"ש וכ"ש שיש להעיד להקב"ה שברא את העולם
ושבת ביום השביעי. וזהו בקדוש. ואם אינו מקדש אז הוא עובר בואם לא יגיד
ונשא עונו. וכשמקדש אז כסחר מאוחו עון לפיכך אומר לו המלאך כסחר עונך
וחטאתך חכופר:

כז ואומר מהר"ם ז"ל שמוחר להחם פשטי' ילא בשבת אלל האש מרחוק במקו'
שאין היד כוללת בזו ואינו חושש שמא יקרב ממש אלל האש. כדליתא בפר'
כירס (דף מ) סכה אשה ידה בשמן ומניחה על גבי בנה הקטן. ובסחם שמן זית
הוא נקדש: אבל אינו יכול להניחה על גבי החמור ממש לפי שהוא חולקה לאור
כדליתא בבמה טומיין (דף מח) גבי ההוא עבדא דמנח כוזא על גבי קומקמא
בשבת נזייה רבא אמר ליה מאי שנא ממיתס על גבי מיתס. אמר ליה החם אוקומי
קא מוק' הכא אולודי קא מוליד: וגם יש בירושלמי הרחק' עשו לכלי ראשון: אבל
אם יש לפין עשוין על גבי החמור כמו שיש ברוטנבורק ובהרבה מקומות אז מחר
להניח על גבי הדפין:

- כח ואומר** שאסור לנגב כוס שהיה בחוכו יין או מים • צמפה או בשום דבר בשבת משום דחיישינן דאתי לידי בחיטה או לידי לבון ולא דמי למי שמנגב ידיו צמפה או בחלוקו ולא חיישינן דילמא אתי לידי בחיטה • לפי שידיו מלוכלכות : ואפילו ידים אומר מהר"ם ז"ל שצריך לנגבם היטב זו בנו קודם שינגבם צמפה או בחלוקו משום דאתי לידי בחיטה או לידי לבון :
- כט ואומר** שמוותר לו לאדם ליטול קשין לפניו וגם לשדרס כדי לחתוח בהם שיניו • כדאיתא בפרק המביא כדי יין (ק"ג) אוכלין בהמה אין בהם משום קטיומה (פיר' שמוותר לשדרס) :
- ל ואומר** שמוותר לו לאדם לעשות מטחו בשבת כדי לשכב עליו כדאיתא בפרק תולין (ק"ג קמ"א ודף ק"ג) אם היה על הקש כר או כסת מצנוד יוס מותר לנערן אפילו בידו :
- לא ואומר** שמוותר ליגע בשבת במעמד שלפני ארון הקדש שהנרות עליו עומדות • בין אם הוא של אבן בין אם הוא של עץ • רק שלא יגענו • ואף על פי שהשמישו מוקפה ונסים לדבר האסור אפילו מוקפה עצמו אינו אסור ליגע בו אלא אם כן מטלטלו :
- לב ואומר** שמוותר ליגע בחנור של בית הקורף שהחם בשבת :
- לג וראה** מהר"ם ז"ל יושב אצל האש בשבת לפי שהאש נעשה בהיתר מע"ש וגם ביום כשהגוי אינו מכירו ועושה האש לצורך עצמו • כדאמר במהכח שבת (ק"ג קכ"ב) גוי שהדליק הנר בשבילו מותר לישראל להשתמש לאורו :

הג"ה

מיהו אם מכירו אסור שמה ירבה בשבילו כדאיתא בכל כתבי (ק"ג קכ"ב) ואפילו אם אין לחוש שמה ירבה עכשיו מכל מקום אסור שמה ירבה בשבילו לשבת הבאה עכ"ל :

- לד ואומר** שמוותר ליטול ידיו מן הנהר בשבת לפי שהוא כמו כרמלית רק שינגבם באותו מעמד שלא יוליך המים בידו ד' אמות :
- לה ואומר** שאסור לכבד ביתו של ישראל בשבת אבל אם חעשה שפתחו גויה מעצמה • אין צריך לעתוח על ידה :
- לו ואומר** שאותן כובות שעושין על ידי פירקים שנוטלין אותם מן הרגל ומחזירין אותם בדוחק אסור בין לפרקן בין להחזיר בשבת • ואם רפויין הן מותר לפרקן ולהחזיר בשבת :
- לז ומותר** לאדם ליטול ידיו ולשפוך המים בעלייה הבנויה על המים אף על פי שיש נקבים בחקרה שהמים נופלים למטה • לפי שכסם שהמחילה עולה למעלה כך יורדח למטה :
- לח ובתי** כשאוח העומדים על החומה של העיר אסור לעשו לרכי' בהם אם הלאה נופלת בחפירת העיר • ומה שמוותר לעשות לרכי' באותן העומדי' על

תשב"ץ

על המים זהו לפי שקל הוא שהקילו חכמים במים : שאפילו מחילה תלויה מותרת במים : ור"י אומר אם רוצה לעשות לרכיו באוהן כמאות העומדי' על החומה לריך לנעוץ קנים וגד הנקב למטה בארץ גבוהים י' טפחים ושיהא בין קנה לקנה פחות מג' טפחים : ומהר"ם נ"ג אומר רק שיהא דף בשיפוע החוץ הנקב שלא יפול להדיא לארץ . וזוה יש די ואינו לריך לנעוץ קנים :

טר ומותר נשפוך מים על בגדיו אם נפל עליהם יין שמ"בד אם הכבש :
מ ומותר לשפוך מים בשבת באבן המקלחת אפילו לאחר שאינה מעורבת אבל לא למקלחת לרה"ר :

מא וחלב שהגוייה חולבת בשבת . יקנה ממנה בדבר מועט בתפוח או באיזה דבר שירצה ואפילו אם אינו שזה פרוטה מותר :

הג"ה

מיום שבת עצמו אסור לאוכלו ואף על גב דהגויים חולבי' בשביל עצמם , מכל מקום אסור מידי דהוי אפירות הנושרין ואמסקין שזו : עכ"ל :

מב ומותר לטלטל בשבת דבר שהוא מוקף' עם דבר שאינו מוקף , רק שיהא הדבר המוקף בטל בגב הדבר שאינו מוקף שלא יהא המוקף תשוי יומת כדאיתא במסכת שבת (פרק כירה דף מג) כדאמרין מטלטלין כנוולא אגב קיעטגיה אף על גב דאיכא עליה שכרי ערים , אבל מעות דתשיבי לא בטלי :

הג"ה

ודוקא כשניהם נחוכים בחוד דבר אחד דהוי אוהו דבר בסים לדבר האסור ולדבר המותר כדמוכח פרק קמא דביצה (דף ב') גבי טבלא : עכ"ל :

מג לא תקל אשה חלב מדדה . ותחלוז לחוד הכוב או לחוד הקערה וחניק את בנה בשבת ומשמע בכלי אסור דחולדה דמפרק הוא הא בקרק' מותר לחלוז . מללא אמר לא תחלוז סהם :

מר מהר"ם אומר שמותר לילך בטלית קטן בר"ה בשבת . כדאמרין פ"י חולין (דף קלט) היוצא בטלית שאינה מצויינת כהלכתה חייב חטאה ופר"שי דדוקא טליחות שלהן לפי שהצ"יות היו לבועות מחללה והיו חשיבי ולא בטלי לגבי טלית לכן חייב חטאת כשלא היו מחוקקין כהלכתן דהווי משאוי : אבל לדיק לא חשיבי ובטלי לגבי טלית : אמנם רבינו חננאל פיר' שאפילו בטליחות שלנו הצ"ות חשיבי שהם עשויות לשם מזה ולא בטילי לגבי טלית : אבל לשני הפירו' מותר לילך בטלית קטן בשבת לר"ה כשהצ"יות מחוקקין כהלכתן אמנם מהר"ם היה מחזיר על עצמו מליך בטלית קטן לר"ה בשבת דילמא מפסיק אחד מן הצ"יות והוא ליה טלית שאינה מצויינת כהלכתה וכן עמא דבר .
מה ואומר שמותר לעשות רפואה בשבת עפ"י א"תור משיס לקישה ליכא אסור כדאיתא בירושלמי דמסכת שבת (דף יד) שמותר ללחוש בשבת : ומציא אבי העזרי ראייה משבת (דף קעז) למסוס מדידה ליכא אסורא

לדיחא

לדאיחא החס שמואל יתיב וקמשח אמר ליה אימור לקאמרי רבנן במדידה של מלוא אבל במדידה שאינה של מלוא מי אמרי ובכאן כמי מדידה של מלוא היא : על כן היה מתיר מהר"מ אבל היה אומר שרבי יהודה היה אוסר : ומותר לנחוש על העין בשבת, וגם מותר למדוד את החגורה בשבת למי שקש בראשו למקעסק בעלמא הוא כדחנן בשלמי שבת (דף קנו) ומודדין את המקוה וכו' ובירושלמי יש לוחשין לעקרים וחולעים שבמעיים ולעין בשבת :

מו ואומר שאכור לטלטל מלבוש של כלאים בשבת וכו' ומביא ממהכת בינה (דף יד) • משלחין כלים • בין תפורים • בין אינם תפורים אף על פי שיש בהם כלאים שהם לאורך המועד : ומקשה עלה בגמרא בשלמא תפורין חזו למלבוש • אלא שאינם תפורים למאי חזו : ומסיק החס בקשין דחזו להביע חתהו מכלל דלא חזו כלל אכור לטלטלם :

מו ואומר שמתיר ללבוש שני סרבלים זה על גב זה בשבת לפי שהוא דרך מלבוש ולחגור ב' חגורות בשבת אחד על-הקו"טא ואחד על השו"רא קוט"א בדאיחא בפרק צמה אשה (דף נט) תרי המיוני קאמרת ופי' הסוס' דוקא זו על גב זו אבל אחת על הקו"טא ואחת על השו"רא קוט"א מותר ועוד מביא רביה מפרק כל כחני (דף קכ) שמונה שם כל י"ח מיני בגדים שיכול ללבוש בשבת מפני הדליקה ומונה פונדל וחגורה ופתילא עלמנו חגור הוא :

מה ועל ששאלהם על הנשים אם יכולות ללאת בכודרין שעל ראשן בשבת מותרות הן דחנן בפרק צמה אשה (דף סה) ערביות יולאות רעולו' מדיות פרופות • וכל אדם : אלא שדברו חכמים בהווה : ובלבד שיהיו שני ראשי בכודר קשורים יחד ומבודקין שלא ישאלנו הרוח : כדאמרינן בהמיינא צכה"ג היכא דלא מוהק לפרטי' ואפילו רבינו חס ור"ח מודו הכא דאכור • דבשל גוטלו הרוח אלא אם כן מוהק :

בט ואומר שמתיר לעשות מפחת של כסף בסוף החגורה ולחגור אותה בשבת ודוקא אם הוא כוי לחגור בה אבל לא של ברזל ושל נחושת אפילו היא לנוי :

הג"ה

מיהו נהגו היסר גם בשל ברזל רק שחתי יד המפתח • סדוקה כזו שיכול להכניס הרצועה תוך בית יד המפתח וגם טוב שיעשה קטנה דכוי קלת לנוי

ג ובן טבעת שיש עליה חותם : מותר לישא אותה בשבת לאיש :

הג"ה

מיהו בירושלמי מוכח דאכור : מכ"מ אין מוחים בידם דמוטב שיהיו ישראל שוגגין ואף יהיו מזידין : עכ"ל :

נא ואומר אם יש לו לאדם כיס מתוקן בקוט"א שלו כמו שעושין בלרפת

חשב"ן

הן מעורר הן מבגד או אפילו מן המלבוש עצמו אסור ללבוש בשבת :
גב ואומר חלוק ומכנסים שקטורים יחד שאין להחירן בשבת לפי שכל קשר שאין מחירין ביומים פטור אבל אסור ומהרגילות הוא שרוחצין אותם קטורים יחד ומניחין כן אפילו שבוש .

(ג) ואומר שאסור לכנס בספינה בשבת אם אינה קשורה ויאם נכנס בספינה קודם השבת ושבת בתוכה מותר לעשות לרכיו על דופני הספינה :

(ד) ואומר אדם ששכח עליו כיבו בערב שבת ובהוכחו מעות וזוכר בשבת מכיסו ויניחו לפול לארץ . ואפילו אם יש בתוכו גם כה"ק דמעות חשיבי ולא בטלי . וגם אם שכח מעות בכנף חלוקו . יתיר חלוקו ויניחמו לפול לארץ : ואל יאמר לגוי להלניע מעותיו . או כיסו כי כל מה שאסור לישראל לעשו . אסור לוטר לגוי לעשות :

נה ואומר שאם הפך אחד או שום דבר מונח על מעות בשבת . ונריך ממנו מותר ליטלו משם . לפי שדבר מוקלה אינו אסור כ"א לטל טלו אבל ליגע מותר : וכלי שמלאכתו לאסור . אם לריך לגופו . או למקומו . מותר לטלטלו . אבל של עץ ושל אבן אפילו אם לריך מהם . אסור לטלטלו בשבת לפי שאינם כלי :

נו ואומר שאין אדם יכול לעמוד בר"ה בשבת . ולנעול ביתו . ולהכניס המפתח לפנים מחמת הדלח . או מלמעלה : או מלדקין . לפי שאפילו משהו אסור להכניס . או להוציא מרשות הרבים לרשות היחיד . או איפכא . וכן מכרמלית לרשות הרבים . או איפכא :

נז ואומר שמוותר לקרות נהנים שהובאו בשבת רק שלא יגע בהם : (הג"ה) מיהו יש נוהגים היתר ליגע בכחב"ס . רק שלא יקחמו הוא מיד הגוי : עב"ל .

נה ואומר שאין יכולין להשכיר הופר . או מלמד בשבת ולהזכיר לו סכום המעות , אתה רוצה לקח כך וכך ומה שאומר הכפ"י בשבת (דף קג) משדכין על התינוקו ליארם בשבת ועל התינוק ללמדו כפר . ה"פ שיכול לדבר אליו אם הוא רוצה להשכיר את עצמו . אבל סכום המעות אינו יכול להזכיר לו כלל :

חג"ה

מיהו מקדיהב טעמא חפנך אכורים , הא חפלי שמים מותרים . משמע דמותר לגמרי אף להזכיר סכום המעות , עכ"ל .

נט ומותר לטלטל מגופה בשבת כדי להצריך זכובים , ובלבד שיזהר שלא יהרוג שום זכוב שאפי' כלי שמלאכתו לאסור מותר לטלטלו לצור' גוכו או לצור' מקומו .

ס ועד קוריל שחולין בלואר הנערים , מפני עין הרע אם הוא מומחה מותר ואם לאו אסור

הג"ה

מיהו נהגו העולם היתר עכ"ל :

סא וישאלתם על הטבעת החלולה ויש בה אבן , או עופרת , המשמיע קול , אם מותר להניחו בשבת , רצ אלפס פסק בעירונין כרנה לאמר לא אכרו חלא קול שיר , ואפילו לר"י דעסק כעולא לאמר חולודי קלא אכור ב"מ היכא דבעי לקלא כגון .ההוא גברא דטרף אבבא כדי שישמעו וישמעו לו :

הג"ה

מיהו גם בלא קול אכור להניח בשבת בין לאיש , בין לאשה , ואף על פי שנהגו הנשים להניחם , מוטב ששהיינה שגגות ולא מזידות לכן אין מוחין בידם :
עכ"ל

וכן נשים המשחקות בלגזים על גבי קרקע . אכור . משום אשווי גומות . אם לא ישימו מטליח תחתיה : וגם כשמכין זו בזו והקול נשמע יודעין שהריחו והוי לזרף : ולמלא מים מן הבור בגלגל אפשר שיש צורך לקול . שמחוד כך יודעין מחי הוליאוו ויבואו אחרים ללוח : א"כ משום דיש השמעת קול גדול לאושא מלחא טובא אבל קול טבעת חלולה אין שום צורך באותו קול ולא אושא מלחא היא כלל לית דין ולית דין לאכור דודא מותר :

סב ושאלתם על משמוש ברזא אי צרור בפי טבעת אם מותר . אמ' רבא (שבת דף פא) אכור למשמש בשבת כדרך שהוא עושה בחול . ופרכינן מהקיף לה מר זוטרא לכתבן ומשני כלאחר יד הוא ועל ידי שינוי כגון שא חו הברזא או הצרור בשתי אלב וחיו ומשמע אבל כל שינוי הוא לאכור כמו ככל היד כדרך ש: ושה בח ל : ואם הוא חותב כולו בגוף מותר להחלל בעודו בגוף הואיל ואינו כרזה מבחן כלל : ואכור ללאח בה בשבת אפילו בעידה בגן כיון דמכסה חדיר כדי לחזור ולהוליאה . הואיל ואפשר במשמוש גרידא ועל ידי שינוי . ובהכי בני ללא לכתבן לא שרינן ליה להכניסו כולו אפילו על ידי שינוי ללאח בו בשבת : (הגה"ה) משמוש הצרור רובה לומר הנלך לפנות ואינו ישר לאכור למשמש בצרור משו' השרת נימין :

סג ואכור לשפוך מים לוננים . במים חמים . בשבת :
סד ואם נפל צואה . או שתן . על בגדיו בשבת . אם הם בגדי צמר יכול לקנח במטרטוט וישפוך עליו מים : אבל אם הם שופ"ס של פשחו : מקנחן במטרטוט : וניטל ידיו ומקנחן היטיב זו בזו : ואחר כך משיב אותן על הבגד אבל לשום מים על הביגדים אכור משום ליבון :
(הגה"ה) מיהו אכור לשפוך מים על בגד . בין של צמר בין של פשחו משום דשרייחו זהו כבוכו : עכ"ל

סה ומותר להטיל מים בשלג בשבת , מידי דהוה אדריסת רגל שמוחר :
סו לאמר רבינו אבי העזרי שמוחר לשבר הקרח בשבת כדי לטול העים המונעים חמתיו , דגדולה מזו אמרו בפרק חבית (דף קמו) שוכר אדם את החבית וכו' :

סז ומותר לבגור החלון מפני הרוח שלא יכבה היר :

ואיביר

תשבץ

פח ואומר אדם שחלל שבת בשוגג בהולאת חפץ לר"ה • בנגיעת האש • או באיזה דבר שיהיה יש לו ליתן ה' דינרים היילוש'ם ללדקה ובזה הכופר לו כי בזמן הבית היה חייב חטאת • וקטאת בת דנקא • והוא עולה לג' היילוש'ם אמיס עיקר מלוחו בכלע • כדאי' (בבבית'ו' כז) וזהו עולה לה' דינרים היילוש'ם אותן יתן ללדק' וגם הוא טוב שיהענה בהיב' ונהגו העולם להחטנות למחרתו של שבת :

סג' מחר"ם ז"ל היה מכנים בשבת ראש' ככובע שלו ובחגורו שלא יפילו הרוח

חסל דיני שבת

דיני עירוב

(ע) ועל הגנה הזרועה אם יכול לטלטל מן הבית לחוכה או ממנה לבית • אם רובה זרועה אכור לטלטל ממנה לבית • או מן הבית לחוכה • דהוייה לה קרפף, אפילו רבי שמעון מודה • דקרפף ובית • שתי רש' יוח' הן ואפילו אם הן של אדם אחד אבל אם מיעוט הזרועה • אותו מיעוט בטל ברוב והוי כאלו לא זרע והוי כמו חר' • ומותרת לבית • וכגון ללא הוי מקום הזרועה יתר מבית האחים •

הג"ה

אבל אם היחה מקום הזרועה יתר מבית האחים, אכור לטלטל בכלה ואפילו במקום שאינו זרוע, וכל שכן ממנה לבית שהוא אכור, אבל אם אין מקום הזרועה יתר מבית האחים אז מותר לטלטל בכלה אף במקום הזרועה, כיון שלא הוי מקום הזרועה כ"א המיעוט, אבל ממנה לבית אכור אם יש במקום הזרועה בית האחים ואפילו לא הוי כ"א מעוט ואם מקום הזרועה פחות מבית האחים, אז יש חילוק אחר שאם מקום הזרועה מעוט אז הוא מותר לטלטל אפילו ממנה לבית, אבל אם מקום הזרועה הוי רוב הגנה • אם כל היקף הגנה הוי יתר מבית האחים אז הוא אכור לטלטל • אפילו בהוכה כ"א ד' אמות וכל שכן ממנה לבית • אבל אם אין כל היקף כ"א בית האחים וזרע אז מותר לטלטל בכלה, אבל ממנה לבית אכור כיון דזרע רובו • עכ"ל :

חלוקים אלו רבים מאד • ודין רחבה שאחורי הבתים שלנו אם זרועות דבר זה פירשנו בכל הלכדים בפסקי' דערובין •

עא מצוי שנתקן בהלכתו • ונשדיו קורוחיו • או נטלו לחיו בשבת • אכור לטלטל במצוי • כדאיתא בפרק כל גבית (ק"ל) רבי יוסי אומר אם מותרים לאותו שבת מותרים לעתיד ואם אכור לעתיד אכורים לאותו שבת • והלכה כרבי יוסי לאכור • כך פוסק בגמרא א"ר שש' לאכור • • וכן אמר רבי יוחנן • הניא נצי' הכי אמר רבי יוסי כשם שאסורים לעתיד כך אכורי' לאותה שבת • אבל עירובי חליות אם עירב דרך הפתח ונסתם הפתח בשבת • יכול לטלטל מעל החומה • או אם יש חלון אחד בחומה • יכול לטלטל דרך אותו חלון :

עב גוי הדר עם ישראל יחידו בחצר אינו יכול לאכור על יד' אל לפי שדירה של גוי אינה אובדת עליו • ומותר לו לישאל לטלטל בקצר של גוי :

שני

עג שני יהודים הדרים בבית אחד • ויש לכל אחד ואחד בית שאוכל בו לבדו
אם יששם מקום הפסק מחילונה ביניהם לריכים לערב לפי שהלכה כרב
לאמר (ערובין דף עב) מקום פיתא גורס :

עד ואומר מהר"ם ז"ל שאוהם יהודים הדרים בכריכים המוקפי חומה שאין
לשם כ"א בית א' של יהודים שאין לריכי לשכור הרשות מכל העיר ומותרין
לטלטל בכל העיר :

עה ואמר שני יהודים הדרים בעיר אחרת שאין די להם במה שקונים
הרשות מן העיר לעשות עירוב אלא לריכים לשכור מכל בית ובית
שדרים שם גוים • כדאמר' בעירובין בפרק הדר (דף עב) האתן והשותפין
הדרים בתוך בזמן שאוכלים משל אביהם שהם מקבלים פרס • אין
לריכים לערב אבל אם אוכלים משל עצמם לריכים לערב אף על פי שכל הבתים
של השר הם • הואיל ואינם אוכלים פרס הימנו (פיר' שאינם אוכלים משלו)
לריכים לשכור ושוכרין אפילו מעבדו או משפחהו של הגוי ואפילו בפחות משוה
פרטה כדאמרין בפרק הדר (דף כד) אפילו שכירו ולקוטו (כלומר אפילו עבדו
ושפחהו) יכולין לערב בשבילו אף כאן יכולין לשכור ע"י עבד ושפחה וכמה
מערב אפילו בפחות משוה פרטה כדאיחא בערובין (דף פ) בזמן שהם מרובים
מזון שתי סעודה לכולן • בזמן שהם מועטים • בגרונגה לכל אחד ואחד :
ואם יש לזרות במקום גבוה עומדות באויר שריכות לעלות במדרגה או על ידי
סולם אין לריכים לשכור מהם כדאיחא שם כולם תורת מקילה עליו וחורה פתח
עליו ושניהם להקל :

עו ואדם המערב בשביל חבירו יכול לערב בפרוסות ומה שהספר אומר
(דף פ) והיא פרוסה אין מערבין בה לפי שכל אחד אומר אני נותן יותק
אבל כשהאחד נוהג בשביל חבירו אינו חושש אם היא שלימה או פרוכה ואף על פי
כן לא יראה מהר"ם לכמוך על זה ועירב בשלימה :

עז ומערב בפת אפילו בעיר שיש בה עירובי מבואות כי לא חשיבי יותר מחזר
גדולה שדרים בה הרבה בני אדם שריכים לערב • ומערב לעולם
מע"ש לע"ש כפי שלא חשכה חורה עירוב מ' שראל (הג"ה מיהו נהגו העולם משנה
לשנה עכ"ל) ומבדך ברכת המזיא על הפת של עירוב כדאמרין הואיל והאעבדא
בזה גלויה חדא כעבד בה מלוה אחריהו :

עח שכן ולא הניח עירובי השליין ביום טוב שחל להיות בע"ש חבירו מכין
בשבילו א"ל אם שכחו כל הקהל להניח עירובי השליין אינו יכול לאפות
כ"א פת אחד ולבשל קדירה אחת ולמלאות קיתון אחד של מים :

עט ואומר שזורת הפתח לריך שיהא לו היכר ליר ומביא ראיה מפ"ק דעירובין
(דף נד) :

פ ואומר אדם שמודד אלפים אמה להחוס שבה יש לו למדוד מן הלוחו אלפים
פסיעות בינוניות ואם אין לשם כי אם אלפים אמה בינוניים אין לו לכמוך
על זה ללכת כולן כי שמה יש מותר להאמה מן הדין אין לה להיות כ"א ששה
ספחים והטפח ד' גודלין נמצאת האמה בת כ"ד גודלין :

רשב"ץ

דג"ה

מיהו לפר"ח אין לחוש דפי' דאלפי' אמה שאמרו הן ואלכסונו אפילו מכל רוח עכ"ל:

הכל דין עירוב : אחר דיני הברלה

פא מהר"ם ז"ל כשאנו מבדיל על שולחנו מבדיל מעומד ומוטל אבוקה בידו אף על פי שיש נ"ר כדאיחא בערבי פסחים (דף ק"ג) אבוקה להבדלה מזה מן המובחר וכשהוא מברך בורה עלי בשמים נוטל ההדס בימינו וכן משמע בצרכות פרק (דף כג) אלו דברים לדבר שיש לו לברך עליו יש לו ליטלו בימינו : **פב** וכשהוא מבדיל במולאי שבת או במולאי יום טוב על שולחנו מכבה את הפח כמו שעושים בשבת אמנם אינו מלריך ב' לחמים במולאי שבת או במולאי יום טוב :

פג כשחל ט' באב במולאי שבת אין מבדילין וה"ר שם אל מצומצערק ז"ל היה אומר בקול רם בלא כוס בורא מאורי האש . ולא היה אומר בורא עלי בשמים והמבדיל יכו' ובליל ב' מבדיל על הכוס בבית הכנסת ובביתו על השלחן בפ"ה והמבדיל וכו' יש מחמירין על עצמן כשמבדילין על השלחן כוחין אפ"י שלא פסקו בין הבדלה לבעודה אלא אוכלין מיד שבכסאחין מברכין בפ"ה משום דאמרינן דיש הבדלה בלא בעודה וכשהוא סועד לא בטלה ברכה היין שבחוד הסעודה ולא נהירא לרבינו מפני שהוא מיכב על השלחן ולא פסק בין הבדלה לבעודה ועולה ברכה היין להבדלה לכאן ולכאן :

פד ויבדל ה' לומר כך כמנין ו' בל עושין הבדלות בשנה : **פה** ואסור להדליח ג' במולאי שבת קדם אמה חנוננו אבל אם בירך ברוך אמה ה' אלקינו מן העולם המבדיל בן קודש לחול וביום טוב המבדיל בין קדש לחדש אז מותר להדליק מיד :

פו שאל רבי יהודה מאגנ"א לרבינו אפרים למה מברכים על ההדס יוחר מעל בשמים אחרים כמו עשבים המריחים או פירות וקטיב איני מברך על ההדס שזטה שלכם אלא יש לי זכויות קטנה של בשמים ועליה אני מברך ואני בחוק קבלתי ללברך על ההדס מזה מן המובחר ויחמד לדבר והחת הכרפד יעלה הי"ט ופ"ח ליה כל שומר שבת וגו' :

פז ואין לברך על הלכנה אלא במולאי שבת כשהוא מבוסס אם לא שהמחין שערב הזמן במולאי שבת ויהיה יוחר מט"ו ימי' מן המולד (כי יכיל לברך על המולד עד תחלת יו"ט) דאמרינן במסכת סופרים (פ"כ) אין מברכין על הלכנה אלא במולאי שבת כשהוא מבוסס :

פח ומוחר' לנשים לעשות מלאכה במולאי שבת לאחר הבדלה . וכן היו נשים מהגות כדאיחא בירושלמי הני נשי דנהיגי ללא למיעבד עבידהא באפוקי שבתא עד דהפני כד"א מנהגא בחר דהפני כדרא לאו מנהגא הוא (פי' אין זה מנהג טוב) ואהרונתג בעלמאכה ולא אבל אנשים בר"ח :

נהגו העולם שלא לעשות מלאכה כל מולאי שבת : עכ"ל :
פט מהרם היה רגיל לאכול במולאי שבת כדי ננוות המלכה :

חסד דיני מוצאי שבת אחר דיני ערב שבת

צ ואומר שמוחר לכחוב שאלות חשב"ץ וכיוצא בהן שאדם כחוב לעצמו ביום ו' ואפי' לאחר חלות • לפי שהיה מלאכה שמים : אבל סופרים שכוזבי' בשכר אין להם לכחוב לאחר חלי היום כדאיתא בפסקים (דף נ) העושה מלאכה בערבי שבת • ובערבי יום טוב מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה לעולם ואנחה רולה לומר מנחה גדולה • מו' שעות ומחלה :

צא ויכול אדם לשחוט מים בע"ש • לאחר שש שעות :

חסד דיני ערב שבת אהל דיני ערב פסח

צב ומותר לשחוט מים ערב פסח אפילו לאחר ט' שעות ומביא ראיה מפרק בכל מערבין (דף ל) דקמי הנודר מן המזון מותר בזים משום דמים לא זייני וכיון דלא זייני מותר לשהותם :

צג וסבין נשתמש בו חמץ יום שלפני ערב הפסח נאח"ד' שעות אחר מהר"ם להגעילם ערב פסח ולהכשירם לפסח אם לא שהיו מלוכנים באור כי הוא אומר שרביים נהיות בגא שימוש חמץ מעת לעת ואותו מעל"ע לריך שיהא כולה קודם ד' שעות ביום שלפני ערב פסח או מותר להגעיל ולהכשיר לפסח : אבל אם נשתמש בהן חמץ אחר ד' שעות ואפילו ביום שלפני ע"פ אינו יכול להכשירן נפסח אם לא על ידי ליבון והגעילה כאשר כתבתי :

צד והוא מורה לאתרים שמתן טעם לפגם מותר בפסח • אבל לעצמו מחמיר :

צה ועל כוס של כסף שהשמישו בלוגן • אם ידוע הוא שאין משתמשין בו אלא לוגן לא בעי הגעלה בפסח • כדאיתא בפרק כל שעה (דף ל) כל הכלים שנהשמו בהן חמץ בלוגן ישתמש בהם מלא אמנם העולם הורגלו להגעילן לפי שפעמים שסופכין להוכיח יין קס ומורהח • ואל תטוש תורת אמת :

צו ועל שהאלהם על מה כומכין בזה המלכות ללוש טפי מעשרין קבא מלוגנאה בפסח רבי יצחק ברבי יהודה הויר להם לפי שהתנורים שלנו גדולים • ועל זה אנו כומכים מנהג זה באשכנ"ז •

צז שארו להריב"א מהו לתן מעות לשפחתו לקנות לעצמה בפסח • והשיב דמותי' והביא ראיה מפרק בת"א דע"ז (דף סג) אומר לפועלים לאו ואכלו בחזר כו' :

צח ואינו חושש לא משום שביעית • ולא משום יין נכך ולא משום דקפרצ דמי

תשב"ץ

דמי איכורא : והכא נמי גבי א סורא לא סבא :

צ"ג ולברך על ההלל בב' לילי פסח ר"י הביא רא"י מזהירושמי וממבנת סופרי' שיש לו לברך ב' פעמים . אחת קודם אכילה . ואחת לאחר אכילה : וכן אני נוהג : (הג"ה) והכי איתא בירושלמי גבי הא דתניא כל הברכות כולן פיהחן בברוך . חוץ מברכה הסמוכה לחברתה . ופריך והרי גאולה . (פי' הברכה שמברכין בלילי פסח בסוף האגדה אשר גאלנו) דהויא בהכה הסמוכה לחברתה לברכת הלל . ומשני שני החס דאם אמר הלל בבית הכנסת יאל . והשתא אשר גאלנו לא קשיבא ברכה הסמוכה לברכת הלל . והדר פריך והרי כופה . ומשני בה ס הגה . אחת להבא ואחת לשעבר . ופרי' באל והרי כופה פיר' יהללך שבסוף הלל דאמאי אינה פוחחן בברוך הרי אינה סמוכה לחבירת' דאי משום ברכה שלפני הלל כבר עשה הפסקה בסעוד' ומשני שחיס הגה כלימר שחי ברכות רריך על ההלל של פסח אחת קודם אכילה ואחת לאחר אכילה והשתא הוי ברכת יהללך כמובנה לברכת הלל של אחר אכילה והיינו לשעבר ולהבא דקאמר בירושלמי כשיטת ריב"א אך קשה על זה דקחני והרי גאולה משמע דקאי סופה אכ"כ גאולה ולא אברכת הלל לכך נראה לרבינו שמסון דהכי פריך והרי כופה לברכת גאולה שחוטמת בא"י גאל ישראל ואמאי והלא ברכה קריה היא ואמאי חותמת דק"סד שאינו אומר אלא אשר גאלנו וגאל את אבותינו ולא כן יגיענו ואם כן ברכה קריה היא ואמאי חותמת בברוך ומשני שחיס הגה וכו' כלומר משחי גאולתו קא מיירי אחת לשעבר אשר גאלנו ואחת להבא גאל לעקיד שאומר כן יגיענו וכו' דהשתא ארוכה היא ונכך חותמת בברוך אמנם אין לברך כלל על ההלל בלילי פסח לא בהחלה ולא בסוף כיון שמפסיקין באמצע הסעודה וכן נהגו ר"י ור"ת וכ"כ רבינו קח אל מפרי' שאין מברכין כלל והא דפריך בירושלמי והרי גאולה דמשמע למברכין ודם הלל בליל פסח פירש רבינו יהודה דהיינו לאדם העושה הדר בבית אחר ואינו אוכל כלל באמצע ההלל ואינו מפסיקו אבל אדם שעושה סדר בביתו ומפסיקו בסעודה שאוכל באמצע הלל אין מברך עכ"ל :

סדר של פסח

מהרם ז"ל כשנטול ידיו קודם ב"פ האדמה אינו מברך על נטילת ידיו ומה שנהגו לברך זה היה בדרך ישראל לפי ששם נזהרי' מטומאות לטהרות וכל שטבולו במשקין רריך נטילה ידיו אבל עכשיו שאין לנו נזהרי' מטומאות וטהרות לכך אין רריך לברך באותה נטילה : וס"ד אין מברכין בשום נטילה בלילי פסח חוץ מאותה שנטול קודם ברכת המוליא : ולאחר אכילת ירקוח מברך ברכה אחרונה בורא נפשות רבות לפי שדברים הבאים בהוך הסעודה מחמת הסעודה אין טעוין ברכה לא לפנייהם ולא לאחריהם גם מזה הטעם אין מברכין על המרור ב"פ האדמה וטובל הכריכה של מלה ומרור בחרושת משום קפא וזהו זכר למקדש כהלל שהיה הלל כורכן ואוכלן ציחל :

ואומר במקום שאין מרור יקח ערמוט"א לשם מרור כפכת והוא מברך ברכה מעין שלש אחר כל כוס חוץ מכוס שני לפי שהוא סמוך לסעודה וזמנה האבוצית

האמלעות בולע סליה לברך על אכילת מלה וחליה לאפ קומן ואומר שאם נספד
ה פיקומן שיכולין לסמוך על מה שאכלו כבר ואין לרביים יוחר ואם הוחלפו
המלות זו על זו כל אחת התלחברתי במחנה שלה ודי בכך. הכל מודים בפסח שמניח
הפרוסה לתוך השלימות ובוטע מאי טעמא לחם עגני כרוב היה רגיל ר"י שמניח
פרוסה לתוך השלימה ובוטע משתייהן יחד ואין זו מלות חבילות מידי דהוה איקנה"ז
ופצאים שלא היה רוצה לשנות המנהג והיה מברך על הפרוסה המוליא ולא היה
מפרידה לגמרי וחזר ובלע ומברך על אכילת מלה ובוטע והר"י מנחם מיוני
והר"י ט"ו וה"ר רבי משה בן מיימון אמרו דכבי בשתי מלות ובוטע אחת לשני
ושומר' החת המפה לאפיקומן ומברך על הפר' המוליא ועל אכיל' מלה ובשלימה
יעטס כריכה מלה ומזר וטעמיהו מ'ז' דמה לרכו של עני בפרוסה כל ימות
סנהה והיינו המוליא ועוד לא מלינו כריכות בשמים בדדי הדדי ומיהו מנהג
שלני לשנות ג' מלות ובס שמעתי מפי מו' הר"י יצחק צו"ל שאמר מאוס רבינו
שמואל הטעם לפי שד' לריכים להודות היותא מביח האסורים וישראל ילאו מביח
האסורים בפסח ובתורה יש ד' מיני לחצים ג' מיני של מלה ואחד של תמך
ונוחין אחד מכל מין ומין לכהן הר"י ג' מלות מן החמץ וכנגדן היו עושין ג' מלות
נזכר בעלמא ופי' רבי' אבי העזרי שבוטע האמלעות ואומר חליה לאפיקומן ואין
לימר יבלע העליונה מאוס דאין מעבירין על המלות מאוס דאין מלה בשבירה
מלה לבנים. וכי אהי למבלע המוליא בולע השלימה ואפרוסה על אכילת מלה לחם
עוני כתיב (דהיינו פריסה) וכן נראה : ונראה מהחיל לפיכך אנחנו חופס הכיס
צידו ואינו מניחו על השתן עד לאחר שבירך ב"פ הגפן ומברך קודם קריאת
ההלל לקרא אה ההלל וכן לאחר שפוך חמץ וכו' אז הוא מברך לקרא אה ההלל
ואינו יאמר יהללך כי יאס מעולם ועד עולם אהה אל ובישתבח חותם בברכה אבל
ביהלל אינו חותם כי מה לו לחתום בברכה אחת ב' פעמים ושוחה כים רביעי
לאחר שאמר כי לו נאה כדי שלא יהא למא קודם שיטכס : ואומר שיכלן לברך
הטוב והמטיב בלי פסח כמה פעמים שירצה ואינו נראה כמים פ על הכוסות
כ"א כשמברך ב"פ הגפן כמו שבירך על הראשונה : ואומר שיכול אדם ליחן
לברך ברכה המזון בלי פסח למי שירצה כמו שאר לילות של ימות השנה :

קא ובשהוא מדה אחת לנד ולאפותה מיד :
מחפלה לפני החובה ביום ראשון של פסח נמוסף קודם
שמחליטין הליבוף להפלה י"ח אומר בקול רם מוריד הטל
לפי שבארץ ישראל אומרים מוריד הטל כשאין אומרים משיב רוח ומוריד הגשם :
קב ואומר בקרינות של פסח משיב משיבו ואומר ממהנת מועדי ואומר
כאומן בן נטל ואומר להפריח כטל שושנה ואומר שאחה הוא
ואינו אומר הפסוקים שבתוך הקרובות :

חבר דיני פסח אהל דיני ט' באב

הג הפירין נט' באב מותרים להניחן משום דלמי לאבילות ישנה כאכל ביום
גיב"ל

תשב"ץ

שני שלו שמנית תפילין בבקר : אמנם הר"מ נ"ע אינו מניח תפילין
בבקר בט' באב משום נצטע אמרתו שקרע פורפיריה דליה ואומר מה ומשי :
הר ומלית קטן לובש בט' באב אבל לא גדול :
הה ט' באב שחל להיות בשבת ודוחין אותו עד לאחר השבת . אומר הרבני
יחזק מוינאל לאוחו שבת אסור בחשמיש המטה . מילי דהוא אקובר
מתו ברגל לדוחין אבלו עד לאחר הרגל . ואף על פי כן דברים שכלענה נוהג :

חסד דיני ט' באב : אחר דיני תענית

קו אין להחמית לכתחלה בע"ש לאמרינן במגילת תענית הנשבע להחמית
ע"ש הרי זו שנועת שוא שמקל"ט ע"ש כשבת ואם מחמית משלים עד
הגילה כדמסיק בשלהי בכל מערבין (דף מא) הלכה מחמית ומשלים וכן פסקו
בספרי ואמרי בירושלמי זעיר אמ' אפי' יחיד שגזר על עצמו תענית בע"ש מחמית
ומשלים :

הז תענית בה"ב באייר קודם ל"ג בעומר ובמ' חשון אחר י"ז בו :
הח וכו' שגזר להחמית בה"ב אחר חלי שנה או אחר תקופה יכולין להחיר לו
הגדר קודם שיחול הואיל ואתי הוא ממילא :

הט כל ימי גריד אחד בה"פ איזוהו נסך (דף עה) מכאן מי שגזר להחמית
ונאנס ואינו יכול להחמית יפרע ביום קר' אף על פי ששעת הגדר היה היום ארוך
יותר מעתה :

הי ט"ו בשבט אסור בחמית ובהספד וכו' שקבלו עליהם ג' ימי' בה"ב ופגע
תענית הראשון בע"ו בשבט יש לחוש לר"ה שבו לדחות החמית
לשבת הבאה שלא מלינו חמית בה"ה וחנן (ר"ה דף ז) ד' ראשי שנים הם בא'
בניהן בא' באלול ובא' בחשירי ובא' בשבט דברי ד"ש וב"ה אמרי' בע"ו בו וכל דקתני
בהדי הדדי אמרינן דומיא דהדדי כינהו הכא נמי כיון דג' מינייהו לית בה
חמית והספד רביעי נמי לא : מ"ב ב"ד הוא זה וגם זה ממנו :

היא אחר י"ד שבאלול הראשון . ואחז י"ד שבאלול השני . זה וזה שוים
שאסור' בהספד וחמית : כל המחמית בשבת יאמר ענינו
באלהי גלור וכן פסק האלפסי ואם שכת בחול יאמר באלהי גלור :

היב אסור לומר לאחרים אני מחמית ורביה מירושלמי היה איתתא
דהות פתח כבר הוה נפיק לה אור של גיהנם מאדונא לאדונא
חז אמר משום דהות משחתי בשעת חמית עשיתי ב' תעניות או ג' וחז אמר
משום דהות משחתי לאחר' החמית :

היג מחרם ז"ל אינו רגיל להחמית בשבת של עשרת ימי תשובה ובשני
ימים טובים של ר"ה מחמית :

היד ואם סילק השולחן אינו רגיל לשחות אחר כך אפילו בחמית יחיד אם
לא שהחנה כי ב' לשונות יש בחלמוד סילק אסור לאכול (הג"ה)
פ"י דשחייה מותרת אפילו בלא הנאי לאין קבע לשחיה : עכ"ל : (ובמקום אחר
יש הניק מותר לאכול עד שיטן וסדרה גאונים חולקים והוא סבירא ליה לחומרא
ואף

ואף על פי שהנהגה אינו שוחה אחר שינה כי כך מקשה לשכ והתניא מותר ומחרץ
במהמנע ומדלא מחרץ במתנה אלמא משמע דחנאי אינו מועיל לפי התלמוד אבל
רבינו אבי העזרי מתיר ומביא ראיה מירושלמי שמוחר לאכול אחר שינה ע"י חנא
קטו ואומר שגאון אחד אמר ולואי היה כל ישראל מחענין בשני ימי
של ר"ה אבל הוא כתב בתשובה אחרת האוכל לשם
שמים חבא עליו ברכה וגם המחענה לשם שמים שלא יבא לידי קלות ראש מחוך
מאכלו ושחייחו חבא עליו ברכה :

קסו וכשהוא יושב בתענית לאחר שהתפלל תפלת מעריב אומר
ברוך העולמים גלוי וידוע לפניך וכו' כדאיתא בברכות
פ"ה היה קורא (דף יז) ומסיים בלא ברכה :

קיז ירושלמי גרסינן התם מאן דמני למיכל חולין בטהרה בכוליה
שחא ליכול ואי לאו לא ליכול בהני ימיים בין כהא
לעשור מאן הוכיח רבינו אבי העזרי שאין לאכול פח של גויים בין כהא לעשור
והר' שמואל מבומבער"ם אמר דלאו דוקא חולין בטהרה דלית בה איסור אף
טוב לטהר עצמו אבל פח של גויים דמשו' איסורא אי נהוו איסורא בהני ימיים
בכוליה שחא נמי לא ליכול :

חסל דיני תענית אחד דיני ר"ה

קיח מהרם ז"ל היה רגיל לאכול בליל ראשון של ר"ה ראש של איל זכר
לילוי של יצחק : ואינו נוהר מלאכול שומים ובלילים ולא אגוזים
ולא שום דבר :

קיט מהרם ז"ל מהפלל כל ברכה ראשונה עד למען שמו באהבה ואז
מתחיל מסוד חכמים וכו' ואומר זכרינו לחיים בש"בא כי לחיים
בפחה משמע לא חיים והכי משמע בנדריים (דף י) כיון דאמר לחולין בפחה
ולא אמ' לחולין בשיבא משמ' לא ואינו אוס' לחיים טובי' עד וכחוב לחיי"ט ב"י משל
לשחר כותי מתחילה שואל מעט ואחר כך שואל הרבה לכך מתחיל לחיים ואחר
כך חיים טובים וכן עשה דוד המלך בתחילה שאל על הסגנות שנאמר מי יבין
וגומר : ואם שכת לומר זכרינו ומי כמוך חזר לראש : וכן בהמלך הקדוש
ובא חרונות וכחוב לחיים ובספר חיים חוזר ל"נה : אבל באמצעות אש שכת לומר
המלך המשפט חוזר לתחלת הברכה כי אמצעות אין להם סדר : אמנם בכל
התפילה אש שכת לומר איזה דבר ורצה להבין ולכוון לתפילת החזן מראה ועד
סוף יולא בכך רק שיכון כל תיבה ותיבה מפי החזן ובענינו אינו חוזר כי כל ימים
ש"אין בה' מוסף אומר מעין המאורע בשומע תפלה ואם לא אמר אין לר"י לחזור
(בה"ה יש רוצים לומר כשכת החזן לומר ענינו בין גואל לרופא ומתחיל לומר
ברכות אחרות שיאמר ענינו במקום שיעטוד אפי' אמר ברכות הרבה אח"כ
ולא יחזור לרפאנו וקשה דאמרין במגילה (דף יז) קראה למפרע לא ילא וכן
באפילה לכך נראה שיאמר ענינו ואח"כ יחזור לרפאנו לסדר הברכות ומה שאמרנו
אמצעות אין להם סדר היינו שאינו חוזר לסדר האמצעות דהיינו אהה חזן
דחילו

לאילו נג' ראשונות, אם טעה במחיה מחים או באהה קדוש חוזר לברכה ראשונה וכן נג' אחרונות: ולענין יהוד ששכח ענינו בשומע הפילה אומר—אזכהו באלהי נג' קודם עושה שלום: וכן המהענה בשבח יאמר ענינו באגדי נג' כ"ל: ויש בני אדם שאין אומרים והקיות יסוררו וכמנין על היות לאמרינן בערכין (דף י) דישראל אין אומרי' שיר' בר"ה וי"כ מיבו אין זה ראוי דוקי' ישראל אין אומרי' שירה אבל מלאכי השרת אומרי' שירה אמנם שבועי של פסח אין אומרי' והקיות יסוררו משום שבועי של פסח לא אמרו מלאכי השמים שירה כדלית' בערכין (דף י) ובקשו המלאכי' לומר שיר' אל הקב"ה מעש' ידי טובעי' בים ואת' אומרי' שירה לפני ומכל מקום לא נהגו לאומרו בלרפ' גם בר"ה גם ב"כ: עכ"ל): ובשני ימים טובים של ר"ה מהפלל קדיש ראשון בניגון קדיש ראשון שג' שבת כי אמר' שאין לשורר קדיש של ר"ה ושל יום: כפורים כמו קדיש של שאר יום טוב ודוקא קדיש ראשון אבל כל השאר אומר כשאר יום טוב והקיות יסוררו אומר בר"ה ובהפילה יולר' אומר והערב לפניך ומחילי מלך תר זכרון תרועה אם הוא בשבח ובחיל חק לישראל הוא לזכותם מן נא נג' חסד לשולחו לו ולינו אומר לניי קשוב קול הקיעה: בשבת זכרון תרועה מזכרי נך בזכרון שיר' בשבת המוכים אלקת לבדיה יום ראשון של ר"ה שחל להיות בשבת אומרים שמו מפארים ואתן לפועלי' זקן: וביום שני תעיר ותריע ואלדת ממלכה ואלפיד השב' לנזן נגן קרן במשכס' דברוח אלנו דברי הברית גילה בזכרון כו' היום גלוהו אבומה ענונה גשומה אם שחונה כי יש במסכה יומא' (דף כג) שאין טוב כשיש גשמים הרבה בשנה לך מחפלה החן שחאה השנה אם מה וטוולה אבל אם יש לה להיות שחונה אז תהיה גשומה. אם לא למענו יעש ויסיר חרון אף וכעס ראה כי אין אדם ואומר בכל מקום לפחותך כי בספרי איתא אשרי העם יודעי תרועה וכי אין האחרים יודעים תרועה אלא שידעיים לפחותך בהרועה: ואומר כבוד שיר' שרפי קודם המקדישים מןך בקדש דרי מעלה עם דרי מטת קוראי' ומשלי' קדושה כחוב וקרא ואין לפרש עליום שמך: ואין לומר אין פירוש כי יש פירוש בשמו כדליתא בקדושין (דף ע"א) כבר למדרשי' בפרקין אמר ליה ההוא בבא לעלם כתי' לךך יש לומר אין לפרש מרבעות לכבא מרעיונה כבא חמש מאות חמש עשר' כלומר ח"ק פעמים ט"ו בסבך ובכל ז' חון עם המיחדים ועמך תחיות חרץ יורשו בחונו לפארו בחרץ כי מקדישך בערכך: ואין לומר בערכך כי אין ע"ך להקב"ה: אהבה איתן אדוניו והר' פרץ ז"ל היה אומר אבינו ובנן הנתקד בודאי שמו וכן ההלכה ודאי אם הוא ויולא שב צמליי של ד' אותיות וגם הוא צמיטריא אהיה הכל יכול ומכלכל יחד כלל שדי שהוא היה והיה ויהיה הקלר בועם כי הקולר הוא לשון קליהו עשו כולם אגודה אחת בנב שלם מהר"ם אמר משל למלך בשר ודם שבא לעיר ובאו עמו דוכסים והגסומים אין מזכירין כלל שום שר שבא עם המלך כ"ל המלך כמו בן ברית בשביל ר"ח שבא עם המלך כלומר עם ר"ה אין מזכירין כלל משל ר"ח ואין אומר ובראשי חדשיכם בר"ה ושעיר לכפר מלבד עולת הקדש ושעיר לחטאת ושני המינין כהן ורבינו תם היה אומר מלבד עולת הקדש ומנחתה וגם אומ' ושני שעירים לכפר ענינו לשבח (הג"ה

במחזור ויטרי יש יחיד אינו אומר עלינו לשבח והיר פרץ ז"ל אומ' לנכון לאמר
 כי זה החילת המלכות - דאם לא כן על כן נקום לך אמאי קאי עכ"ל) :
 ומושב יקרו הורם מה יאמרו הבינים מה ידברו הסיבס מה שיטאלו עיני עמך
 בך הלוי' ועיני' לך מיתלוח לשכך כעם וחימה ואינו אומר גש' מול שוד להלחמה
 משו' ללא לימא אינש גירא בעינא ד-טנא ללא אחי לאגרווי ביה משו' רבי אליעזר
 מגרמייזא - והוליא לאור משפטינו ואין לומר היום כ גצר דין אינו אלא ביום
 כפורים ואינו אומר אם לזל אם ליוקר כי חופס בזכרונת של יום שני כוגר דלח
 בעד תמימים בזעם עד בא קיאם כי הפסוק וזכור אלדי' את נח אינו שייך כלל
 לאותו חרוז אם לזול אם ליוקר : ואומר ופקדונו כפקודת ישועה : לחלות ולחנן
 פני אדוני האדונים כי לה' המלוכה ומושל ואינו אומר והית' לה' המלוכה ומושל
 כי לא מלאנוהו פסוק :

דיני תקיעה :

בישיבה חוקע ג' פעמים חס"ק ג"פ קס"א וג"פ קר"ק ובמלכות חוקע קשריקא
 פעם אחת ואז יש לומר ומקשיב קול הרועתינו כי מהמא' יש לשם הרועה אם
 התיעה עלמה היא טובה או הג' שברים עולים לתרועה אחת ובזכרונת חוקע
 קס"ק פעם אחת ובשופרות חקע קר"ק פעם אחת ואז יש לומר ומקשיב לקול
 תקיעתינו בשניה כשמא' הג' שברים אם נס עולים לת'וע' טובה ותרועה עלמה
 טובה או שמא אפכא' כי אין לנו יודעים אמיה דסיכרא אי ילולי ילול זהו במהר'
 זה אחר זה או גזווי גנת זהו באריכות לכך אינו אומר בזכרונת ובשופרות לקול
 הרועתינו :

הג' : זהו מנהג הכחוש במחזור ויטרי - אבנ קשה לר"ת דאם כן כוהרי' זה את זה
 לכך ח' קן רבינו חס לתקוע בכל פעם חס"ק ג"פ קס"ק קר"ק לאפוקי נפסיה מפל גחא :
 עכ"ל

הב מברך שהחיינו בשני הימים קודם התקיעה ובשתי הלילות בקידוש
 אמנם הוא רגיל להמחין מלשחות יין חדש עד ליל שנייה של ר"ה ומברך
 שהחיינו לאפוקי נפסיה מפלוגחא כי יש גדולים שאמרו שאין לברך זמן ביום שני
 אמנם אפילו לא היה לו יין חדש מברך זמן :

הגה"ה לאפוקי מאורן שאין אומרים זמן כלל בליל שניה של ר"ה ומוחנים טעם
 לזכריהם משו' קדושה אחת היא והויא' להו השני ימים כיום ארוך ולא דמי לשני
 ימים טובים של גלויות - דב' קדושות הן - ומיהו רש"י מלא במחזור ויטרי שיש לומר
 זמן ביש' שני של ר"ה דמאי אצרח קדושה אחת היא וכיומא אריכא הוי אדרבה
 היא הנוחנה שהרי אימת הוי קדושה אחת כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה ואף
 על גב' ללאחר חורבן הוי יום ראשון עיקר כלאמר נן משח' ב בית המקדש הקהין
 רבן יוחנן בן זכאי שיהיו מקבלין את העדים כל היום כולו מכל מקום מה שאנו
 נוהגים בהן קדושה אחת היינו מחמת חקנה הראשונה שהקינו שלא יהיו מקבלי'
 עדות לאחר המנחה ואז הוי יום שני עיקר כלאמר' התם שלא היו נוהגין אותו
 היום

השבץ

היום קדש רק שלא יולזלו בו משום שהתקילו לנהוג בו ביום קדש בבקר שהיו מצמי' לביאת העדים קודם המנחה: עכ"ל :

הבא ולתקיעת שופר בעינין דעת שומע ומשמיע : ואם אמר המשמיע איני פוטר את פלוני בחקיעתי לא ילא :

חסל דיני ר"ה אחר דיני ערב יום כפורים

הכב ובערב יום כפורים • ור"ה • והושענא רבה • וכשהוא בעל ברית • מהר"ם ז"ל שוכך על ראשו ט' קבין מים שהם רי"ו בלים במקום טבילה • כי אותה טבילה אינה כי אם בשביל טהרה • ולא בשביל חובה : ארחן בנק"יון כפי בנימטריא רי"ו רמו ט' קבין שהם רי"ו בל"ס הוי טהרה ונחיות :

הכג ומטבילה ביום כפורים אינו כריך לברך לפי שאינו צאה בשביל טהרה : והר"י יצחק פיר' המברך על הטבילה ערב יום כפור' הרי זו ברכה לבטלה :

קבר ואדם יכול לטבול בערב יום כפורים מתי שירצה : רק שיביה קודם לילה :

הכה ובת שזבת הגאונים יש סכל אחד לריך לבקרו תרנגולת ביום הכפילים לכפרתו : ומהגים העולם לעשות חרנגול לזכר ותרגולת לנקיבה : ולומר קודם שחיי' גבר החת גבר • תהא חמורתי • תהא חליפתי תהא רחתי תהא כפרתי • תהא פורש למיתה ואני לחי' ואומ' אותו פסוק שיש באיוב (מענה יט) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם יוסריו ויחוננו ויאמר פדעבו מרדת שחח מלאחי כופר וזה אינו הפסק בשחיט' מפני שצורך שחיט' היא ולא ילוח אותם לעניים אחר שחיטה :

הכו ומה שהגולם מהגים לזרוק בני המעיים בערב יום הכפורי • זהו כדי לרחם על העופות • וקל"ת יש להביא ראיה מההיא דשחיטת הולין פר' כל הבשר (ק"ק) רמי צר המרי דהוא רמי צר דיקולא איקלע למערבא במעלי יומא דכפורא חוי להנהו עורבי דקא שדו כבדי וכולתא • אמר תקול האינולא שכיח הית' טפי : (בפרק כל הבשר לא נמצא זה המאמר כנורחן בפנים אך הוא מעשה אחר בפרק גיד הגשה דף ל"ה) :

הכז בערב יום כפורים בכעודה המפסקת אינו אוכל מהר"ם ז"ל כ"א חרנגולת ודבר רך ושריית פה ציין לפי שהוא כמעוכל :

הכח ירושרמי רבי יהודה בן בחיר' איקלע לנציבין בערב יומא רבי' אזל ריש גלותא לאזמניה אמר ליה הא אכלי ופסקת אמר ליה אשח בעלי ללא לימרו הני רבנן לא אשח עליהי אשח עלוהי ואכל מכל חכשיל ומפת ושח מכל כים וכים שומע מינה דמוחר לאכול אחר כעודה מפסקת :

קכט בערב יום כפורים ובערב ט' צאב מותר לשחוח אחר שסילק את השולחן רק שהיא התמה זורחת • אבל בחגיגת של כל השנה צא כל

שאוכל ללילה אכור לשחות אחר שילק את השולחן אם לא שהתנה בשעה שהוא יושב על השולחן או קודם לכן שרואה לאכול ולשחות עד עלות השחר :

הג"ה

ומיהו היינו דוקא אכילה לאכורה בלא הנאי אבל שהייה שריא משום לאין קבע לשתייה ואם כן גבי שתייה אף על גב דלא חתנה נמי כהנהגה דמי • עכ"ל •

קר וארם יכול ללקות בערב יום הכפורי' מתי שיראה רק שיהי' קודם הלילה •

הלא ובערב יח"כ קודם שאומר כל נדרי אומר בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירי' להחפול עם העברייני' :

הרב ובריק כפור מתעטף בטליתו מעבוד יום ומברך משום לילה לאו זמן לציית הוא אבל כשמחפול בליחות קוד' שיעלה עמוד השחר מתעטף בטליתו ואינו מברך וכשהיום מאיר ממשמש אז בטליתו ומניחו על ראשו ומברך להתעטף בליית כי עיקר ברכה כך היא להתעטף בליית ולא על מנחת לייית :

הג"ה

ומיהו יש מצרכים אף בלילה משום דכסות יום קיי אף בלילה: עכ"ל :

הרג ובערב יום הכפורים לריך לומר אל רחום שמך ואבינו מלכנו בנקר :

הרג ואומר בכל נדרי מיום כפורים זה עד יום כפורים הבא עלינו ואינו אומר וקינאי אלא וקונאי ואומר לאיחחרטנא בהון לאחר שאומר ג' פעמים כל נדרי אין אומרים ככתוב בחורחך כי אם ונכלח : ואומר בקילה ושריפה הרג וחנק • ואומר מהטין בכלל אכור פירוש אם הוא אכור בכל עדיין הוא יכול להטטין בפיו לכך יש לומר בכלל שקורין בלשון אשכנז מולבנ"ט כמו בכל רבנו מי יבא : ובעל יום הכפורים אומר של קרינו ארבע ושבע של טהרו • דקרנות קדומות לשבע של טיהרו : ואומר אנה השם • ואומר ויף הוא מהכיון לגמור ואז אומר הטהרו : ואומר כתימור דקה מן הדקה לפי שביום הכפורים היה מקטיר דקה מן הדקה : ובמובך אומר מעט מן הריבטים • ובמנחה אין עולין לדוכן כלאיחא בשאלות דרב אטאי משום שכרות גזירה אטו שאר מנחות • ולכל הפחות לריך לומר אלדינו ואלדי אבותינו ברכינו בברכה שבדין היה לעלות לדוכן כלאיחא בשאלות דרב אחאי • והאידינא דנהגינן ברחמי לריך לעלות לדוכן • וזה אין אנו עושים מטעם שפירשתי ולריך לומר אחר הפטרה שנייה על ההורה ועל העבודה כמו שעשה בראשונה • ואומר בחפילה נעילה זכר יוריו ואין אומר חתימה אלא במקום כתיבה ובכל מקום שיש לומר וכתבינו אומר וחתמינו ואומר אבינו מלכינו כמו כן במנחה : וביום הכפורים לאחר שאמר אלדי עד שלא נולדתי אומר אלדי נלור לפי שאמר אורח

ספר

כח השנה :

תשבץ

הלה ספר ב' במכורת למען ספר שמי . הזכירי נשפטה ספר אהה
למען הלך ומכאן אומר יהי' ז' שיש לומר ביום

הכפורים שהוא יום המשפט כליחות שיש בהם משפט לשמות :

הלו מותר לו לאדם לרחוץ עיניו ביום הכפורי מפני שהוא רפואה
לעיניים כדאית' במסכת שבת פ"ק שמונה שרלים (דף קח)

טיפה לזין שחרית וטיפת חמין ערבית יפה לעינים מכל קילורין ורפואה שבזולת :
ומותר ביום הכפורי' כדאית' בזבחה יוגא בפ"ק יהי' (דף עז) היו לו
חטעין נראשו סך כדרכו ואינו חושש . אבל לרחץ פניו ושיניו אסור שאפילו
חלי שיצור אסור מן התורה כלומר אפילו כל שהוא פני ששאל יבא מעט
לגרתי :

הג"ה

ומהו טוב שלא לרחוץ עיניו ביום הכפורים ללא היות רפואה גמורה :
פכ"ל :

הלז ומי שהענה ב' ימים לשק יום הכפורים לריד לעשות לעולם ב' ימים

הואיל וקבל עליו יום שני לשם יום כפורי' אבל אם לא הענה
לשם יום כפורי' כ"א בשביל שהוא רגיל להתענות . או בשביל תענית חלוס :
אינו לריד להתענות לעולם אבל אם ההנה להתענות לעולם בשני ימים
טובים של ראש השנה כי אינו דומה ליום כפור . שהוא איסור כרת והואיל
ואסרו פעם אחת אסור לו לעולם :

קלה כהר"ם ז"ל אינו יושן בבית הכנסת בליל כפור :

קלט ואינו אומר התנית מיום כפורים עד אסרו חג של כוכות :

אבל מאסרו חג ואילך אומר . ובכל חדש ניסן אינו אומר
כלל תחינות לפי שארעו בו ניסים הרבה : ומראש חדש סיון עד לאחר אסרו
חג של שבועות אינו אומר תחינות :

חסר דיני יום כפורים אהל דיני סיבות

קמ אין לומר אשר קלטנו במצותיו ולונו על עשיית סבה לפי שעשייתה
אינה גאר מצותה כי האכילה והשתיה זו היא מלחה . וראייה
ממנחות פ"ה ההכלה (דף מב) רב שמע לה הוא דקמנדרך על עשיית מצות
אמי' מאי מצות דקא שמעו הכא כלומר לפי שהעשייה אינה גאר מצותה כי
אם העיטוף . וזה הכלל כל מקום שהעשייה היא גאר מצוה . כגון מזוזה כשמת
אוחה בפרח יש לברך על עשייתה וכן כולם .

קמא סבה פסול אם הוא באמצע הסוטה והוא של ז' טפחים פוסל

אבל ג' על ג' לא . דף של ג טפחים יכול להניח על הסוכה
אפילו לכרת לה . ומן הלך אינו פוסל כ"א ד' אמות . ופחות אמי' עושה אותו
כמו דוכן עקמה . מיהא אין יושבי' תחתיו אפילו בפחות מר' אמות :
ולעולם

כבוד ולימוד מברכין לישב בכוכב קודם ברכת המוציא ואפילו בחול כדלית' במסכת כוכב פרק לולב וערבה (דף מו) נכנס לישב בכוכב כלום מיד שבכוכב בה כדי לאכול יש לו לברך לישב בכוכב : אבל הבכנה כדי לישן אין לו לברך לפי שאין חבב לשינה שפעמים האדם סבור לישן ואינו יושן :

הג"ה

מיהו העולם נוהגין שלא לברך לישב בכוכב עד לאחר ברכת המוציא בחול : ובשבת וביום טוב מברכין אחר הקידוש קודם ברכת המוציא . עכ"ל :
הכנה רבינו יעקב ב"ר שמשון רצה לומר דקא זליל ראשין של כוכות יש לברך זמן לבסוף לפי שקאי אחרונייהו אעשייה כוכב ואינם טוב . אבל זליל שני לר' לומר זמן קודם כוכב . לפי שהזמן לא קאי כי יב' אינם טוב . אבל אבי העזרי' אומר שזה אינו שהי' בכל מקום א' מר הכפר יקנה'ו אף על פי שהזמן אינו אלא בשביל קדוש' ולא בשביל הבדלה . ועוד אהמר פרק החליל (דף כו) הלכת' כוכב ואחר כך זמן . ואינו מחלק בין ליל א' לליל ב' לכך יש לומר זמן לבסוף בין זליל א' . בין זליל ב' . וכן היה נוהג מהר"ם ז"ל :

קבד פירות מותר לאכלם חוץ לכוכב אמנם מהר"ם ז"ל מחמיר על עצמו שאינו אוכל חוץ לכוכב אפינו פירות לפי שיש צפרי' בהר"ם ז"ל (דף עט) ב' לשינוח חז' אמר פירות לא בעי כוכב וחד' אמר פירות בעי כוכב והוא עוש' כדברי המחמיר : אבל פירות כביצה אי כל בטוב חז' לכוכב ואפילו פת כדליתא פ"ר הישן (דף כו) ואכלת אכילת עראי כד כריך בר' בי רב ועייל לבלה . ופרש"י שזה כביצה : ונר' ששח' מהר"ם ז"ל יין חוץ לכוכב לפי ששבייה היא לגמרי עראי :

הג"ה

ומיהו המכהנת הוא דפירי לא בעו סוכה . וכמחמיר הבא עליו ברכה כדאמרין בכוכב (דף כו) גבי ההוא דרבי לזוק שהניאו לפניו כוהבת ודלי של מים ואמר העלם לכוכב לפי שרצה להחמיר על עצמו . ודוקא פירות הוא דלא בעו סוכה אף על פי דלא הוי פת בכוכב אם השנים בנימי' חרגימא ילא ומיני חרגימא היינו נשר' וכיוצא בו ומלמדי השלמה שמע מינה בעו סוכה . ודלא כפי' הקוב' שפיר' מיני חרגימא היינו פירות דודאי פירות לא בעי כוכב ונא מהניא ביה השלמה : עכ"ל :

המה והמקו דם חייב לאכול בכוכב . לשום מטת או הפסל על הקערה ביום טוב בסו' הכדי להגן מן המטר שהכך פסול למטת מעטרה אינו כל . בשמיני עזרה לילה ויום בחוץ הכוכב ואם אירע יב' שמיני בשבת אוכל סעודה ג' בכוכב .

ולצילם

רלת

תשבץ

המח ולעולם כמולאי כוכה הולך כסוכה ונטול רשות ממנה ואומר יהי
לרצון שזוכה בשנה הבאה כסוכה של לויחין:

המש בברוכות של כוכה אומר: תוכפים ברוך ולוחשים לשון חכיפה
ואומר בכל המועד פסוקים כמובק כמו שקורין בספר
תורה ואומר בהושענא רבה למען חמים לוא לנו מלא ויו כי בענין אחר לא
לא תמלא היו

הג וביום שלפני הושענא רבה קורין לרביעי וביום החמישי וביום הששי
ובהושענא רבה קורין וביו' הששי וביום השביעי כי לעולם קורין
לרביעי הפיק' דיומ' .

חסל דיני סוכה אחר דיני לולב

שאל רב ברוך לרבינו ניסים גאון מפני מה אנו מצרכין זמן בשני ימים טובים
של ריה על חקיעה שופר ועל טעילת לולב אין אנו מצרכין כ"א פעם אחת
זמן והשיב לו זמן סוכה שהוא לאורייתא כיון שבירך פעם אחת זמן בליה אינו
צריך לברך ביום לאתי לאורייתא ומפיק לאורייתא ומה שאנו מצרכין זמן על
הלולב ביום ראשון של סוכה לפי שהזמן שבירך בליל סוכה היה כשביל עשיית
סוכה ולא כשביל טעילת לולב אבל הזמן דראש השנה שהוא מדרבנן זמן שבירך
בליה אינו פוטר את של יום שהוא לאורייתא וכן מוכח בפרק ככל מערבין (דף מ)
שזמן של ראש השנה ויום כפורים הוא דרבנן .

הג"ה

משמע שאין מצרכין זמן ביום טוב שני על טעילת לולב וכן פיר' במחזור ויטרי
דכל עיקר ברכת שהיינו ללולב הוי בחול בשעת עשייה והלכך אפילו אי נמי
יום טוב ראשון הוי חול מכל מקום ילא ברכת שהיינו שבירך ביום ראשון בלולב .
ומיהו שמעתי ממורי הר' שמואל מאי יברא דאי יום ראשון הוי חול לא ילא
בברכ' שהיינו שבירך ביו' ראשון בלולב לפי שאז אינו לא שעת עשייה ולא שעת
טעילה :

קנה ולולב שנשבר קלח מן הכף אם אין לו אלא הוא יכול ללאת בו כיון
שהוא שעת הדחק כדאיתא פ"ק לולב הגזול (דף לא) אנשי
כרכים היו מורשים ללוביהם לבניהם אף על פי שיש פסול ואין שעת הדחק
ראה :

הנג ובבר הימים של סוכה לבד מיום ראשון אם יש לו אחרונ חסר מותר
לברך עליו וללאת בו הואיל ויולא בשאול וביש נמי יולא בחסר
כדאמר רבי חנינא מטבל ביה ונפיק ואפילו ביום ראשון אם אין לו אחר אלא
חסר מותר לברך עליו וללאת בו כדאיתא בפרק יש נוהלין (דף קלו) האחין
והשוחפין שיש להם אחרונים בחפיסת הבית ונטל אחד מהם אחרונ וילא ובירך
עליו אף על פי שהאח' קטן מחבירו פי הם אינם מקפידים זה על זה ואמריק
התם

החס דוקא אחריו אבל חפוח ורימון לא ומה לו להזכיר כאן חפוח ורימון הנה לו
לומר אבל חסר לא אלא מכאן ראיה שיואל אפילו בחסר ועוד מביא ראיה ממסכת
סוכה (דף לא) אנשי כרכין היו מוריסים ללוביהם לבניהם אף על פי שלוב
היבש פסול בשעת הדחק יואל בו כמו כן כאן אף על פי שחסר פסול בשעת הדחק
יולא בו אבל באחריו שנקביהו עכברים אפילו בשאר הימים אינו יכול לברך עליו
וללא בו לפי דממאים :

הגה ובשהוא נוטל לולב והאחריו הופך כף אל הלולב והפיטומא של
אחריו למטה עד לאחר שיברך כדי שיהא הברכה עובר לעשייתה :

הגה ומגענע בהודו תחלה וכוף וכפי פירושו תחלה בהודו ראשון וסוף
בהודו אחרון .

(הגיה)

(עיהו יש מפרשים תחילה בהודו וסוף כי לעולם חסדו וכן עמא דבר עכ"ל :)
ומגענע באלה ה' הושיעה נא ואל באלה ה' הלחיחה נא כי הפסוק כן הוא
אז ירגנו עליהם ונומר ואחר כך הודו לה' כי טוב לעולם חסדו ואמרו
הושיענו ונומר :

הגה ומה שאנו מסבין את הביטא ז' פעמים בהושענא רבה זהו כנגד ז'
פעמים שסבבו את יריחו ומהר"ם ז"ל מביא ראיה מן המסורת
ואסובבה ב' במסורת אקומה נא ואסובבה ואידך ואסובבה את מזבחך ה' כנגד
כנגד שסבבתי את העיר ז' פעמים והו יריחו אסובבה את מזבחך ה' :

חסר דיני לולב אחל שמחת תורה

הגה ובהן או לוי יכולים בטוב להיות חתן חורה או חתן בראשית אף על גב
דאיחא בפרק הנזקין ((ף נט) בהן אחר כהן לא יקרא ולוי אחר
לוי לא יקרא והו דוקא קודם שקראו חובת היום אבל לאחר שקראו חובת היום אין
קתידל :

הגיה

מיהו נהנו העולם שלא לעשות כן כיון שהוא מצוה עכ"ל .
הגה ומה שנהנו העולם בלילי שמחת תורה לחזר כל המאמץ אמר הר"ם
ז"ל שאין צוה שום נפקותא כלל לפוטרים משום דבר :

חסר דיני שמחת תורה אחל דיני יום טוב

הגה ואומר שיכולים בטוב לשרוף פתילה או נר של שעה לשנים ביום טוב
כדאיחא בפרק המביא : (דף לב)
הם ועל מלבוש שריגניזא שרגילים ללבושה ביום טוב לפי שיש שמחה יחירה
לכך לובשין שלא הזות דעתו עליו ולכך לובשה על גבי בגדי כדי
שיזכור

תשבץ

שיזכור יום המיתה :

הסא ומותר לקנות בחול המועד כוכות וקערות ודברים הצריכים לאכילה ושהייה כדליתא בפרק מקום שנהגו (דף נה) מביאין כלים מבית האומן כד מבית הקדר וכוכות מבית הגג.

הסב ומותר לקנות ברזלים לבוש בחול המועד.
הסג ומותר לחת לקדירה, כרכוס על ידי שינוי ביום טוב.
הסד ואסור לכחוב אפילו בפנקס בחול המועד אם לא שיגה האותיות אבל אם הוא משבד האותיות פרי"ם דמותר כדליתא במועד קטון (דף י) אומן מכליב פיר' כשיני כלב כלומר כמו שיני כלב והיוד יעשה רה נקודה אחת במקום היוד לפי שאינו יכול לשבר היוד.

קסה ורתקן מנעלים בחול המועד אסור ואינו יכול להפור בחול המועד אבל לקנות חדשים מהיר ריב"א אמנם מהר"ם ז"ל אומר בשם קר' שמואל מווירצבורק ש"כנו בני העזרי אסור לקנות חדשים בחול המועד ולא אמר לו רבו שום ראייה אבל נראה למהר"ם ז"ל להביא ראייה שיש במועד קטן (דף יג) אין מביאין כלים מבית האומן בחול המועד כלומר אפילו כלים שהם שלו כבר אינו יכול להביאם כל שכן כלים חדשים שאינם שלו שאינו יכול לקנות.

הגיה

מיהו העולם נהגו לקנות כלים חדשים עכ"ל.

ואומר שאין להלוות בחול המועד כי דומה הלוואה לפרגמטיא אמנם למעורפיא שלו יכול להלוות בחנם אוח' שנוע שלא יבא לאנד

המעורפיא שלו ודבר האבד מותר בחול המועד וכן היה רגיל מהר"ם ז"ל.
הסז מחיצה או פחת או פוחתת שנשברו מותר להקנס בחול המועד.
הסה נשים מותרות במלאכה כל ימות השנה לבד מהשעה בלב וחול המועד וראשי חדשים אבל הנשים מותרים במלאכה בראשי חדשים ומה שהנשים אסורות זהו בשביל המנוה שלא רצו להפרק חמיי הזבד אשר באזוניסם לעגל.

דיני חנוכה ופורים

הסח בחנוכה ובאסרו חג מותרות במלאכה.

הע ובחנוכה במשחאת לאכול זהו סעודת הרשות כדאמרינן במשכא שבת פרק במה מליקין (דף כא) עשאום י"ט להלל ולהודאה ואומר מהר"ם ז"ל דוקא להלל ולהודאות אבל לא למשחה ולשמחה וכ"ש לחנוך הבית שהוא סעודת הרשות.

העז ואינו אומר בעל הנכיס השם לפי שאין הפילה בהודאה. ואומר רק להודות ולהלל לשמך הגדול.

העב וכה שנתני' ג' מחללות בפורים זהו רמז לשקל דכתיב בפרשת פי

תשא ג' פעמים מחליטת ספקל -

העג ובמקום שאין מנין יכול לעכב לעצמו מעום פורים שלו ולתמו

במקום שיראה :

הער בשחר פורים ביום א' אומר במוצאי שבת בחפלה שמונה עשרה

על הדיקים אף על פי שלא קראו המגל' עדיין ואחר המגיל'

אומר ויהי נועם ואחה קדוש ויתן לך (הג"ה ומיהו לא נהגו כעולם לומר ויהי נועם רק ואחה קדוש עכ"ל -)

קעה ואפילו במקום שאין מנין אם יש לשם ד' או ה' או יותר אם יש

אחד פהם שיודע את המגילה והאחרים אינם יודעים האחד

פותר את כולם כדאמרינן פרק כל הבשר (דף קו וברכות דף מז) סופר מדרך ובור יולא אבל אם כולם יודעים אוחה אם אין שם מניין אם ידעו כולם יקראו לעצמם :

העו ומי שקורא את המגילה לזולה או ליולדה צריך לברך לפניו ולאחרים

אף על פי שכבר ילא ידי חובתו בבית הכנסת כדאמרינן כל הברכות

כולן אהן על שילא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שהן ברכות כהנים -

העו והוא מציך על מקרא מגילה ושעשה נסים ושהחיינו וסימניך מניח

והרב את ריבינו אינו אומר ביום של פורים אך שהוא אומר

בנחת זמן בחוך כך שהקהל שניין אמן -

העו וישאלת אם יש לעשות פורים ראשון באל' הראשון ולהחטות

בערביתו לא כי אין לעשות בו פורים כלל וכל שכן שאין

צריך להחטות בערביתו - והא דתנו פרק קמא דמגילה (דף ו) אין בין אדר ראשון

לאדר שני אלא מקרא מגילה ומחנות לאביונים בלבד מסיק חלמודא דהכי קאמר

אין בין ארבעה עשר שבאל' הראשון לארבע' עשר שבאל' שני אלא מקרא' וכולי

הא לעמן הספד ושענ' זה זה שוין והיינו אם קראו את המגילה באל' הראשון

ונתנו מחנות לאביוני' ושוב נמלכו בית דין לעבר את השנה אז צריפי' לחזור ולקרות

ולעשות פורים באל' השני כך הפירוש וכן מוכח בכל הסלכא :

הג"ח

מיהו כבר נהגו רבותינו לעשות פורים באל' ראשון צ"ל בו לענין אכילה ושתייה ולעשות סעודה גדולה מדתן אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא מקרא מגילה ומחנות לאביונים ומסיק חלמודא דהכי קאמר אין בין ארבעה עשר של אדר הראשון לארבעה עשר של אדר השני אלא מקרא מגילה ומחנות לאביונים הא לענין הספד ושענית צ"ל של אדר הראשון כמו בארבעה עשר של אדר שני ודקדקו רבותינו שדורות האחרונים כיוון דלענין הספד ושענית זה זה שוין אם כן יש להרבות בסעודה בארבעה עשר של אדר ראשון כמו בארבעה עשר של אדר השני וכן היה רגיל רבינו יחיאל מפ"י"ש להרבות בשמחה ובסעוד' בארבעה עשר של אדר ראשון ולהזמין בני אדם עמו כדמזמנע נמי לשון המשנה לאין בין וכו' :

תשבץ

מיהו בסעודה גדולה צריך לעשות ומיהו אין להחמנות בשלשה עשר של אדר ראשון
ומה שפירש בפנים דלא לחנו אין בין אדר ראשון וכו' היינו אם קראו וכו' עשות
הופר הוא כדמוכח התם בהדיא כדפרישית :

העט ומה שנהגין ליהן לשפחות מעות פורים אכור להרגילם בעיר שלא

הורגלו בכך ושמעתי שרבינו אפרים ז"ל היה קורא עליהם
וכסף הרבתי להם וזהו עשו לבעל : אבל במקו' שכבר הרגילום אין לבעל הדבר
מפני דרכי שלום כדחנן (גיטין דף בא) מפניכסין עניי גויס עם עניי ישראל
מפני דרכי שלום ומחזיקין ידיהם בשביעית ושאלים בשלום כשלוש ישראל :
הפ וששאלת אם מגילה לריכה היחף גיול ועמוד בחשוב' רביי תם

כתיב כיון דנקראת ספר ונקראת אגרת עבדינו
לחומרא ויהבינן ליה דין ספר לכל מילי דבר מחד מלחא ליהבינן ליה דין אגרת
לענין דאם לא הטיל בה רק י' חוטין גידיו וכל השאר חפור מחוטי פשתן כשירה
אבל לענין עבוד לשמה והיהף גיול וחטרה חתין וחליית הה"א וקו"ף וכל גוף
האותיו' בצורתן ובזיונן של שט"מ גי' ובחטירות וביתרו' הכל כספר חורה
ועמוד נמי לריכה כדאיתי' בפרק קמא דבבא בהרא (דף יד) ומניח חלק למגילה
להופריה מלד אחד כדי לגול עמוד ומלד אחד כדי לגול כולה ובספר התרומה כתוב
שיש לכתוב ארבעים ושמונה שיטין לכל עמוד במגלה כמו בספר חורה ובמסכ'
כופרי' (דף ב) ראיתי בענין אחר או ארבעי' וארבעה כנגד המסעות או ששים
רבוא או ע"ב ואיני יודע כנגד מה(התם גר' כנגד ע' ב זקנים) או כנגד ל"ח קללות
שבמשנה חורה : ומיהו במגילה נרא' דאין להקפיד במניין השורות רק שלא תהא
נוקדת : ושלא יהא ברכותיה כחובים בתוכה : ושלא תהא בין הכתובים
לקרותה בצבור :

קפא המגילה אינה לריכה להיות ווי העמודים ואפילו ספר חורה אי'

צריך להיות כך וסופר אחד עשה מעצמו כך ונהגו העול' אחריו כך ואדרב'
אלו היה שום ספר חורה לכתוב יש להזהר שלא יהא שום עמוד מתחיל בואו כי אם
ו"או של ביה ש"מו ואו של ואעיקה בס' ושלא יהא שום עמוד מתחיל באלו האותיות
כדי שיהא היכר לאלו האותיות ואי א"ישר חילי אבטלניה לאותו מנהג של ווי
העמודים כי כמה פעמים בא ליד קלוקל גדול שמקטינים האותיות ומרחיבין אותם
אשר לא כדת כדי שיבוא הו"או בראש העמוד .

הג"ה

מיהו יש ליישב מנהג הסופר דווי העמודים דפי' התם מי שלא עשה ווי העמודים
בדעבד כשר וב"יה שמ"ו בדעבד פסול עכ"ל והזיונים לריכים ליגע באות ולית
דין צריך בשש :

חם דיני חנוכה ופורים אחר דיני ספר תורה

קפב מהדרים ז"ל היה עומד בשעת קריאת התורה ומכיל ראה מספ'
עירא

עזרא וזפתחי עמדו כל העם לבי הפסט משמי עמדו בעמיד' ממש.

הגיה

מיהו חלמודל מפרש בכוונה (דף לט) עמדו לכוון בשחיקה אבל ליטב מותר וכן משמע בירושלמי (דמגילה דף עד) גבי ההוא דהוה סמוך בשעת קריאתה בשעת שהיה קורא בהורה ואמר גיה איך כנתינה כך קריאתה מה נתינה באימה ובעמדה אף קריאתה באימה ומעומד משמי דוקא הקורא בהורה לריך לעמוד אבל האחרים מותרים ליטב וכן נהגו עכ"ל.

קפג ואומר שאכור לחזור הסדר או ללמוד שום דבר בשעה שהחזן קורא

הסדר ומביא ראיה מאיתו פסוק עלמו לעזרא וזפתחי עמדו כל העם לשון שחיקה עוד מביא ראיה מהביא דליתא החס (ברכות דף ח) רב שח מירב גרים אמר אינהו בדידהו ואין בדין לפי שהיה מאור עינים ודוקא מי שאין לו אומנות אלא הוא מותר ללמוד בשעת קריאת התורה.

קפד ואומר מי שלא חזר הסדר שנים מקרא ואחד תרגום קודם שבת

או בשבת עלמו יכול לחזור אחר השב' עד יום שבת ואינו קרוי עבר זמנו כדליתא בפרק ערבי פסחים (דף קה) מי שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל השבת כולה והספר שואל עד כמה אמר ר' זעירא עד יום רביעי ומסיק ההם חד בשבתא חרי בשבתא והלחא בשבתא נחר שבתא רביעי בשבת' תמישי בשבתא ששי בשבתא קוד' שבתא :

הגיה

מיהו בחובפות רבינו יהודה בברכות פרק קמא (דף יח) פירש דדוקא לענין גיטין אבל לענין לחזור הפרשה דבעינן שיטלים פרשיותיו עם הכבוד אינו פוטר את עלמו לתורה אחר השבת כלל כיון שהתחילו הליבור לקרות פרשה אחרת במנחה ומטעם זה אפילו חזר הפרשה מאחד בשבת ילא ושפיר מקרי עם הליבור כיון שהתחילו הכבוד הפרשה במנחה ודוקא מיום ראשון ואילך אבל בשבת במנחה אף לאחר שקראו הפרשה משבת הבאה לא ילא כיון שבאותו היום קראו הפרשה שעברה עכ"ל :

אמנם מכל מקום מנהג לחזרה אחר אכילה כדליתא בירושלמי שלשה דברי' ליה רבי גבניו אל חאלכו ביומא לשבתא קודם שתחזרו הפרשה וכו' : נראה למהר"ם ז"ל שאינו מועיל כל כך שחזר שלשה פעמים מקרא כמו שיחזרו שנים מקרא ואחד תרגום כי מן הדין היה לנו לחזור את הסדר בתרגום ירושלמי לפי שזפרש את העברי יותר בעזב מתרגום שלנו אך אין מלוי בינינו ואף כי אנו נמשכים אחר מנהג בבליים ולאחר שיחזרו הסדר בשבת אין לריך לחזור הפרשה מהסדר שנייה וההפטורה :

קפה ואומר שאין חובה לקרות הפרשה ליחיד בשני וחמישי ואפילו

בשבת במקום שאין מגיין רק אם חזר הסדר שנים מקרא ואחד

חשב"ן

ואחד תרגום כדאיחא בעגילה (דף כג) אין קורין בחורה פחות מעשרה וראה
הר"מ ז"ל שקרא הפרשה ביום חמישי מבחון כי אמר מה שיש בגיטין (דף כ)
דברי שבכתב אכור לאמר על פה רובה לומר במקום שהוא חובה וקשה
מקריאת שמע שהוא חובה ואומרים אותו בעל פה לכך נראה דזקא להוליא
אחרים ידי חובתן הוא לאמרין דברים שבכתב אי אחא רשאי לאמרם בעל פה
אבל לגבי עלמו מותר דפירשו החוכמות בגיטין אבל בכאן אינו חובה תדען שאין
מפרכין ברכת התורה ביחיד לכך יכול לאומרה בעל פה :

הפו ואומר שאינו יכול לקרות בחומש בכתב הכנסת לפטור הליבור
כדאיחא במסכת גיטין פרק הגזקין (דף ס) מהו לקרות בחומשים
בזכור אינו אכור אלא מפני כבוד (מפני שהיה להם לכל אחד ואחד חומש לבדו)
ומשמע דזקא מפני כבוד שלא יאמרו פניים הם אבל מחלו על כבודם מותר :
ופיר' החוכמות דזקא להם היה מותר שכל ספריהם היו בגלילה אבל ספרינו
שאניס בגלילה ודאי אכור :

הפו וכשהרין בשתי ספרי תורות כשהגין לו השנייה לקרות אינו מותר
ואינו מכיר המפה ממנה עד שיגללו הראשונה במפה :
גיטל הכ"ח מן הבימ' היה מראה הכתב נעם שדך איחא
במס' סופרי' .

הפט בירושלמי פ' בא-נו אח אמרת הלך אחר ת"ר וכאן את
אמרת מוליכין התורה אללו אלא ע"י בני אדם גדולי'
החור' מתעלה מכאן ראי' שאין מקו' לקרוא לתורה עשיר מכובד, לפני תלמיד
חכם מפני שעל ידי אגש כ גדולים התורה מתעלה :

הצ ואומר שטוב יכולין לקרוא לבפ" תורה-בין אחר האב או שני אחין
זה אחר ז' ואין מן חין אלא בשביל עין הרע :

הצא והיבא שקראו ששה לבפר הורה וכיימו הסדר ואמר החזן קדיש
אין לרד לקרוא עוד אחר אלא החזן יאמר פעם אחת
קדיש אחר האפטיר כי המפטיר עולה למנין ז' כדאיחא פרק שלישי דמגילה
(דף כג) הכל עולה למנין ז' אפילו עבד אפילו אשה ואפילו קטן וכן פירש
רבינו חס' :

הצב וכשמשבים ללמוד מברך אשר קדשנו במצותיו וזונו לעבוק
וכולי והעריב נא ואשר בחר וכו' וכל הפרשה לו
עד סוף כל הפרשה אבל כשהוא יטן ביום ולומד אחרי כן אין מברך כלל :

הצג הרב רבי אליעזר ממין ז"ל היה נוהג לביד ע. כל פעם ופעם
שהתחיל ללמוד כיון דהוי היסח הדעת דומיא דכח בין גאולה
להפלה :

קצד נשאר לרבי ינחם מוינא אדם שמשכים קודם הפילה לכתוב אם
חייב לברך ברכת התורה כמו ללמוד והורה לחיוב ורק שלא
יהיו אגרות הרשות :